

SOUBOR KERAMIKY Z RANÉHO A VRCHOLNÉHO STŘEDOVĚKU ZE STARÉHO MÍSTA U JIČÍNA

Kristýna Matějková – Radek Novák

ÚVOD

Jičínsko náleží mezi poměrně časně enklávy slovanského osídlení, dokládající průnik sídel i do méně úrodných oblastí Čech. Obec Staré Místo, která se nachází ve vzdálenosti necelých 4 km od města Jičína, byla již dříve na základě sporadických nálezů považována za lokalitu, kde lze doklady tohoto osídlení předpokládat. Dosavadní archeologické aktivity se omezovaly na povrchové sběry (*Ulrychová 2001, 6; táž 2004*) a leteckou prospekci a soustředily se zejména na východní část obce v okolí rybníka.

V roce 2012 zde proběhl záchranný archeologický výzkum, jehož výsledky jsou předmětem předkládaného zpracování. Získaný soubor keramiky zahrnoval raně středověkou složku, jejíž význam spočívá nejen v počtu zlomků, ale také v možnosti doložit nálezové okolnosti. Svou hodnotu má i v rámci širšího regionu Jičínska, kde dosud nejsou takto datované nálezy příliš početné (srov. *Ulrychová 2006a,b*).

Stejně pozoruhodnou se jeví mladší složka zde popisovaného souboru. Až donedávna byla keramická náplň z počátků vrcholného středověku na Jičínsku v podstatě neznámá. Právě 13. století přitom znamenalo výrazné změny v urbanizaci regionu, dané vznikem prvních hradů a založením města. Tomuto období se však doposud věnovali hlavně historikové, podle kterých Staré Místo symbolizovalo částečné opuštění starších sídelních struktur. Jeho poloha se na základě historických interpretací jevila pro vznik města jako nevhodná, a tudíž mělo dojít k posunu – translaci – osídlení do míst, kde se dnes nachází Jičín (*Smetana 1989; Peroutková Matějková 2009*). Staré Místo patrně ztratilo na významu, ačkoliv nebylo nikdy zcela opuštěno. Na jeho původní funkci má upomínat právě adjektivum „Starý“. Možnost vyslovit se k této hypotéze také z hlediska archeologických nálezů se naskytá až nyní.

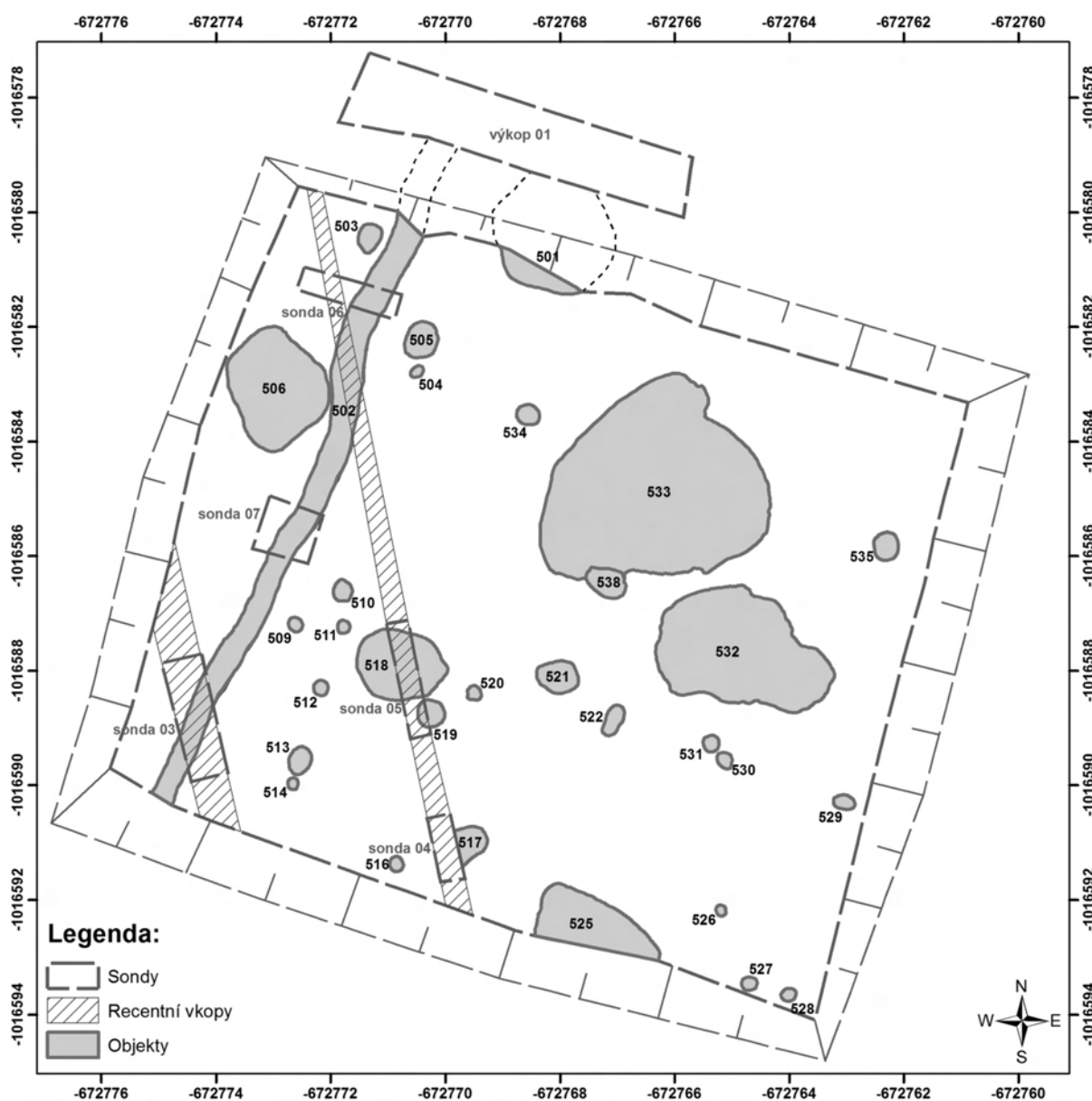
Obr. 1. Lokalizace výzkumu ve Starém Místě. Místo výzkumu označeno šipkou. Vlevo: poloha lokality na mapě ČR

NÁLEZOVÁ SITUACE, OKOLNOSTI VÝZKUMU

Záchranný archeologický výzkum byl realizován v souvislosti s budováním vodojemu v rámci stavby „Vodovod Staré Místo“ při východním okraji intravilánu obce Staré Místo, respektive v SV sousedství hospodářských budov statku č. p. 5 (obr. 1). Jednotlivé výkopy pro doplnění a rozšíření vodovodní sítě, včetně přípojek, byly pravidelně monitorovány s negativním výsledkem. Teprve ve výkopu pro potrubí výtlačku „V1“ a „V2“ (v archeologické dokumentaci označený jako „výkop 01“) na pozemku parcely č. 40/2 byly zjištěny na svislých stěnách objekty 501 a 502. Objekt 501 obsahoval několik zlomků keramiky, hrudky mazanice a zvířecí kosti. Toto zjištění vedlo k zahájení jednání se stavebníkem a zhotovitelem stavby o dalším průběhu zemních prací, především o technologii skrývky staveniště pro vodojem (sonda 01).

Skrývka nadložních tmavých humózních vrstev proběhla ve dvou etapách. Nejdříve byla odstraněna svrchní vrstva o mocnosti přibližně 30 cm. Po kontrole skryté plochy a vyhloubení několika zjišťovacích sond bylo usouzeno, že nadložní tmavé humózní vrstvy jsou recentního stáří a jedná se patrně o akumulovanou ornici a navážky. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno k jejich odstranění pomocí mechanizace. Celkově byly odstraněny vrstvy o mocnosti 50–80 cm na průměrnou úroveň 279,5 m n. m. Plocha výzkumu (obr. 2) byla dále manuálně začištěna a byla rozměřena pomocná síť (sektory).

Obr. 2. Plán výzkumu s vyznačenými sondami a půdorysy zachycených objektů

Objekty byly rozděleny řezy na dvě nebo čtyři přibližně stejné části. Vznikla tak skupina svislých řezů, které byly fotograficky a kresebně dokumentovány. Odkryv byl realizován po rozpoznatelných vrstvách a nálezy byly separovány vzhledem k příslušnosti k vrstvě. Průběžně byla pořizována fotografická dokumentace a geodetické zaměřování entit výzkumu (nivelace měřičských os, terénu, některých nálezů a lícovacích bodů). Po odkryvu všech sektorů byla provedena závěrečná fotografická, kresebná a geodetická dokumentace.

POPIS OBJEKTŮ A VRSTEV

Nadložní vrstva zemín

SJ 101 – šedočerná prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice rozpitá (60–130 mm); min. mocnost 52 cm, max. mocnost 68 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) malé (do 2 cm) a střední (5–12 cm) úlomky cihel a kamenů. Nálezy: ojediněle (do 1 %) velmi malé (do 2 cm) hrudky mazanice, recentní, subrecentní a novověké keramické zlomky a sklo. Nálezy nebyly odebrány. Interpretace: naakumulovaná ornice a recentní navážka.

Geologické podloží (výkop 1, sonda 2)

SJ 106 – okrová prachová zemina lehce zavlhá; konzistence tuhá až měkká; horní hranice pozvolná (25–60); min. a max. mocnost neidentifikována; stopy po prokořenění a bioturbaci; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: vrstva sprašových hlín (geologické podloží).

Obj. 501

Zahloubený objekt původně snad oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu a dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°) až konvexní; tvar dna plochý a vodorovný; min. zjištěná hloubka 44 cm, max. zjištěná hloubka 63 cm; rozměry půdorysu 190 × 170? cm). Interpretace: ?

SJ 102 – šedočerná prachová zemina lehce zavlhá se závalky okrových prachových hlín (SJ 106 podloží); konzistence tuhá až měkká; horní hranice pozvolná (25–60 mm), spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 44 cm, max. mocnost 63 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) malé (2–5 cm) hrudky mazanice a velmi malé (do 2 cm) dřevěné uhlíky. Nálezy ano. Nálezová čísla: 50, 51, 52, 53; kategorie nálezů: KE, KO, FE, ST, UHL. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 502

Zahloubený liniový objekt (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu a dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna plochý a s velmi mírným sklonem k jihu (téměř vodorovný); min. zjištěná hloubka 14 cm, max. zjištěná hloubka 28 cm; rozměry půdorysu 1100 × cca 50 cm). Interpretace: vzhledem k zanedbatelnému spádu dna a opačné spádové orientaci než je terén, lze uvažovat o základovém žlabu pro ohrazení, vyloučit nelze ani funkci odvádění srážkové vody. Kúlové jamky na dně zjištěny nebyly. Žlab 502 prostorově respektuje dobře datovaný objekt 506 a lze tedy uvažovat o současnosti těchto objektů.

SJ 102 – šedočerná prachová zemina lehce zavlhá se závalky okrových prachových hlín (SJ 106 podloží); konzistence tuhá až měkká; horní hranice pozvolná (25–60

mm), spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 14 cm, max. mocnost 28 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) velmi malé (do 2 cm) hrudky mazanice. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu (žlábků).

Obj. 503

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu je ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; max. zjištěná hloubka 8 cm; rozměry půdorysu 49 × 38 cm). Interpretace: kúlová jamka?

SJ 137 – tmavě hnědá a okrová mramorovitě promíšená prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 4, max. mocnost 8 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) velmi malé kousky (do 2 cm) mazanice. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 504

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu je ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý s prudkým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; max. zjištěná hloubka 7 cm; rozměry půdorysu 23 × 19 cm). Interpretace: kúlová jamka?

SJ 146 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 4, max. mocnost 7 cm; příměsi: nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 505

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu je ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý s prudkým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; max. zjištěná hloubka 5 cm; rozměry půdorysu 63 × 54 cm). Interpretace: ?

SJ 145 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 4, max. mocnost 5 cm; příměsi: nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 506

Zahloubený objekt (*obr. 3*) nepravidelně oválného půdorysu (horní hranice i dna) s nerovným povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu je ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°) až konvexní; tvar dna nepravidelný a stupňovitý; min. zjištěná hloubka 86, max. zjištěná hloubka 100 cm; rozměry půdorysu 201 × 160 cm). Interpretace: zásobní?/odpadní jáma.

SJ 113 – tmavě hnědá prachová zemina, mokrá; kon-

zistence velmi měkká; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 36 cm, max. mocnost 50 cm; příměsí: ojediněle (do 1 %) velmi malé (do 0,5 cm) hrudky mazanice, ojediněle (do 1 %) velké (až 20 cm) kameny. V rámci této vrstvy SJ 116. Nálezy ano; nálezová čísla: 18, 19, 20, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 82; kategorie nálezů: KE, KO, MA, UHL. Interpretace: odpadní vrstva.

SJ 114 – šmouhovaně až mramorovitě promíšená tmavě hnědá a okrová prachová zemina; konzistence tuhá až měkká; horní i spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 20 cm, max. mocnost 40 cm; příměsí nebyly pozorovány. Nálezy ano; nálezová čísla: 7, 8, 9, 48, 49; kategorie nálezů: KE, KO. Interpretace: odpadní vrstva.

SJ 116 – červeno černá směs dřevěných uhlíků, fragmentů mazanice a tmavě hnědé prachové zeminy; konzistence tuhá až měkká; horní i spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 2 cm, max. mocnost 6 cm; uhlíky a mazanice tvoří cca 60 % objemu, fragmenty jsou velmi malé (do 2 cm). Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: ?

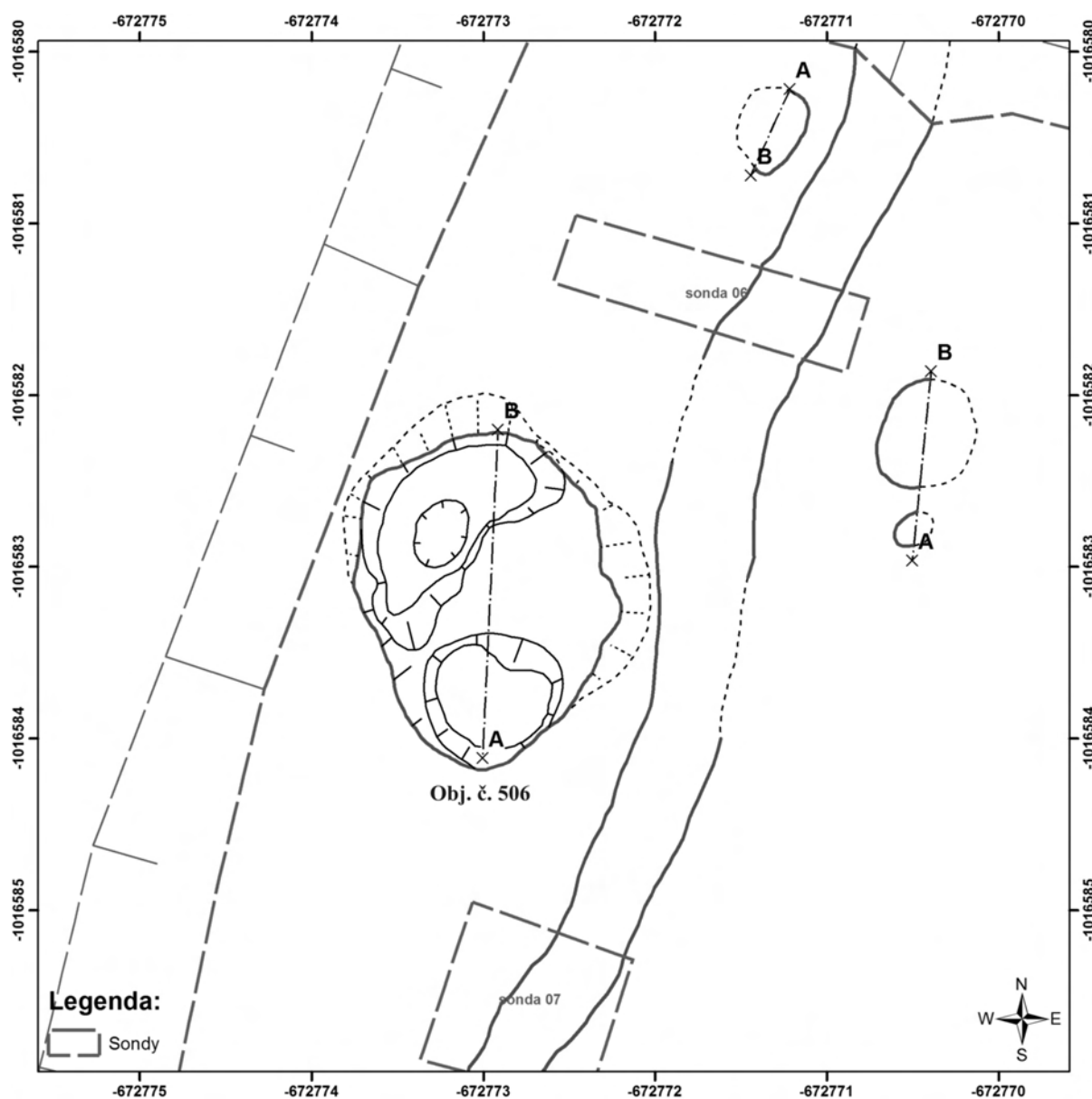
Obj. 509

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým povrchem stěn a nerovným povrchem dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 20 cm, max. zjištěná hloubka 26 cm; průměr půdorysu cca 24 cm. Interpretace: kulová jamka?

SJ 140 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 cm); min. mocnost 20 cm, max. mocnost 26 cm; příměsí nebyly pozorovány. Nálezy ano; nálezová čísla: 81; kategorie nálezů: KE. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 510

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno) s nerovným povrchem stěn a hladkým povrchem dna; náběh stěn od povrchu ostrý a ode dna pozvolný až ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým

Obr. 3. Půdorys objektu č. 506

sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 6 cm, max. zjištěná hloubka 10 cm; průměr půdorysu cca 37 × 33 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 111 – tmavě hnědá prachová zemina, mírně zavlhlá; konzistence tuhá až měkká; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 6 cm, max. mocnost 10 cm; příměsi: nahodile (5 %) velmi malé (do 2 cm) hrudky mazanice, ojediněle (do 1 %) malé (do 3 cm) uhlíky. Nálezy ano; nálezořá čísla: 13; kategorie nálezů: KE, CIHLA. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 511

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); dna ploché a vodorovné; min. zjištěná hloubka 3 cm, max. zjištěná hloubka 4 cm; průměr půdorysu cca 23 × 19 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 112 – středně hnědá prachová lehce zavlhlá zemina; konzistence tuhá až měkká; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 3 cm, max. mocnost 4 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 512

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dna) s nerovným povrchem stěn a hladkým povrchem dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn konvexní nebo se strmým sklonem (větší než 45°); dna ploché a vodorovné; max. zjištěná hloubka 38 cm; průměr půdorysu cca 30–28 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 141 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 cm); min. mocnost 38 cm, max. mocnost 38 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy ano; nálezořá čísla: 14; kategorie nálezů: KE. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 513

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); dna konvexní; min. max. zjištěná hloubka 18 cm; průměr půdorysu cca 50–38 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 142 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 cm); min. mocnost 10 cm, max. mocnost 18 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 514

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn a nerovným povrchem dna; náběh stěn od povrchu ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); dna konvexní; min. zjištěná hloubka 2 cm, max. zjištěná hloubka 5 cm; průměr půdorysu cca 17 × 19 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 143 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 cm); min. mocnost 2 cm, max. mocnost 5 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 515

Geologický vrt.

Obj. 516

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dna) s pravidelnými a hladkými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 10 cm, max. zjištěná hloubka 15 cm; rozměry půdorysu 30 × 27 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 138 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 10 cm, max. mocnost 15 cm; příměsi: Nahodile (1–5 %) velmi malé (do 2 dm) dřevěné uhlíky. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 517

Zahloubený objekt původně nepravidelně oválného půdorysu (horní hranice i dna) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna plochý s mírným sklonem (méně než 15°); min. zjištěná hloubka 48 cm, max. zjištěná hloubka 50 cm; rozměry půdorysu min. 68 × 50 cm). Interpretace: ?

SJ 130 – středně hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice rozpitá (60–130 mm); min. mocnost 5 cm, max. mocnost 26 cm; příměsi: Ojediněle (do 1 %) velmi malé (do 0,3 cm) hrudky mazanice. Stopy bioturbace. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

SJ 131 – okrová prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice rozpitá (60–130 mm); min. mocnost 9 cm, max. mocnost 31 cm; příměsi nebyly pozorovány. Stopy bioturbace. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

SJ 132 – tmavě hnědá zavlhlá prachová zemina; konzistence tuhá; horní hranice rozpitá (60–130 mm), spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 13 cm, max. mocnost 18 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

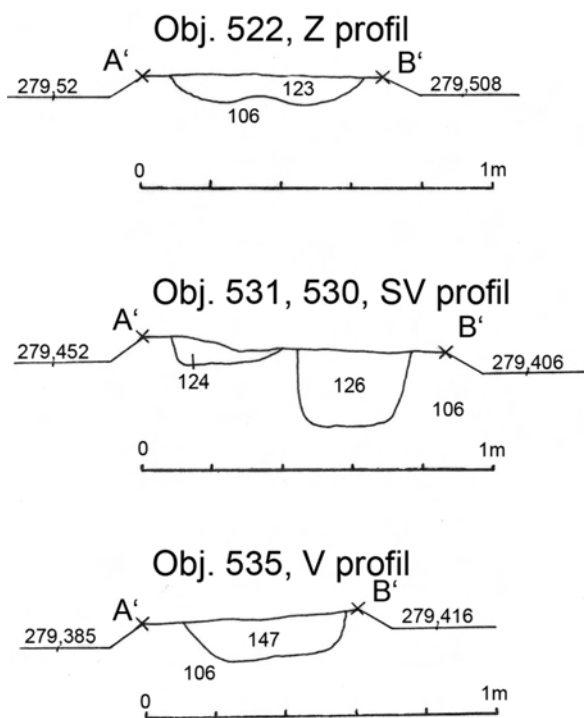
Obj. 518

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dna) s nerovným povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konkávní; min. zjištěná hloubka 13 cm, max. zjištěná hloubka 33 cm; rozměry půdorysu 145 × 127 cm). Interpretace: ?

SJ 128 – středně hnědá a okrová šmouhovaně promíšená prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 13 cm, max. mocnost 33 cm; příměsi: nahodile (5 %) velmi malé (do 0,5 cm) hrudky mazanice. Stopy bioturbace. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 519

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dna) s nerovným povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 5 cm, max. zjištěná hloubka 15 cm; průměr půdorysu cca 45 cm. Interpretace: kúlová jamka?

Obr. 4. Řezy objekty č. 522, 530, 531 a 535

SJ 129 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 5 cm, max. mocnost 15 cm; příměsí: Ojediněle (do 1 %) velmi malé (do 0,3 cm) hrudky mazanice. Stopy po bioturbaci. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 520

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 10 cm, max. zjištěná hloubka 12 cm; průměr půdorysu cca 24 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 139 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 10 cm, max. mocnost 12 cm; příměsí: Ojediněle (1 %) velmi malé (do 2 cm) hrudky mazanice. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 521

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu i dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); dno ploché a vodorovné; min. zjištěná hloubka 53 cm, max. zjištěná hloubka 55 cm; rozměry půdorysu 75 × 56 cm). Interpretace: sloupová jáma?

SJ 148 – šmouhovaně promíšená tmavě hnědá a okrová prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 53 cm, max. mocnost 55 cm; příměsí nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 522

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno; obr. 4) s hladkým povrchem stěn a nerovným dnem; náběh stěn od povrchu ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); dno konkávní; min. zjištěná hloubka 6 cm, max. zjištěná hloubka 9 cm; rozměry půdorysu 56 × 30 cm). Interpretace: možná dvojice kúlových jamek.

SJ 123 – šmouhovaně promíšená tmavě hnědá a okrová prachová zemina; konzistence tuhá; min. mocnost 6 cm, max. mocnost 9 cm; příměsí: ojediněle malé (do 3 cm) úlomky cihel; ojediněle (do 1 %) dřevěné uhlíky malé (do 4 cm). Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 525

Zahloubený objekt nepravidelného půdorysu (horní hranice i dno) s nerovným povrchem stěn a dna; náběh stěn od povrchu ostrý a ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°), u stěn jsou vyhloubeny lalokovité útvary připomínající kúlové jamky; dno ploché a stupňovité; min. zjištěná hloubka 31 cm, max. zjištěná hloubka 62 cm; rozměry půdorysu 238 × 100 cm). Interpretace: ?

SJ 127 – šmouhovaně promíšená středně hnědá a okrová prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 31 cm, max. mocnost 62 cm; příměsí: ojediněle (1 %) velmi malé kousky (do 1 cm) mazanice, ojediněle (1 %) velmi malé (do 0,5 cm) uhlíky. Nálezy ano; nálezořádková čísla: 32, 33, 59, 83; kategorie nálezů: KE, KO, FE. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 526

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým povrchem stěn i dna; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 3 cm, max. zjištěná hloubka 6 cm; rozměry půdorysu 20 × 16 cm). Interpretace: kúlová jamka?

SJ 136 – hnědá a okrová mramorovitě promíšená prachová zemina; konzistence tuhá; min. mocnost 3 cm, max. mocnost 6 cm; příměsí nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 527

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým nerovným povrchem stěn a hladkým povrchem dna; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn stupňovitý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 6 cm, max. zjištěná hloubka 27 cm; rozměry půdorysu 28 × 25 cm). Interpretace: kúlová jamka?

SJ 134 – tmavě hnědá zavlhlá prachová zemina, místy promíšená s okrovou prachovou zeminou; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 6 cm, max. mocnost 27 cm; příměsí nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 528

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dno) s hladkým povrchem stěn a nerovným povrchem dna; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým

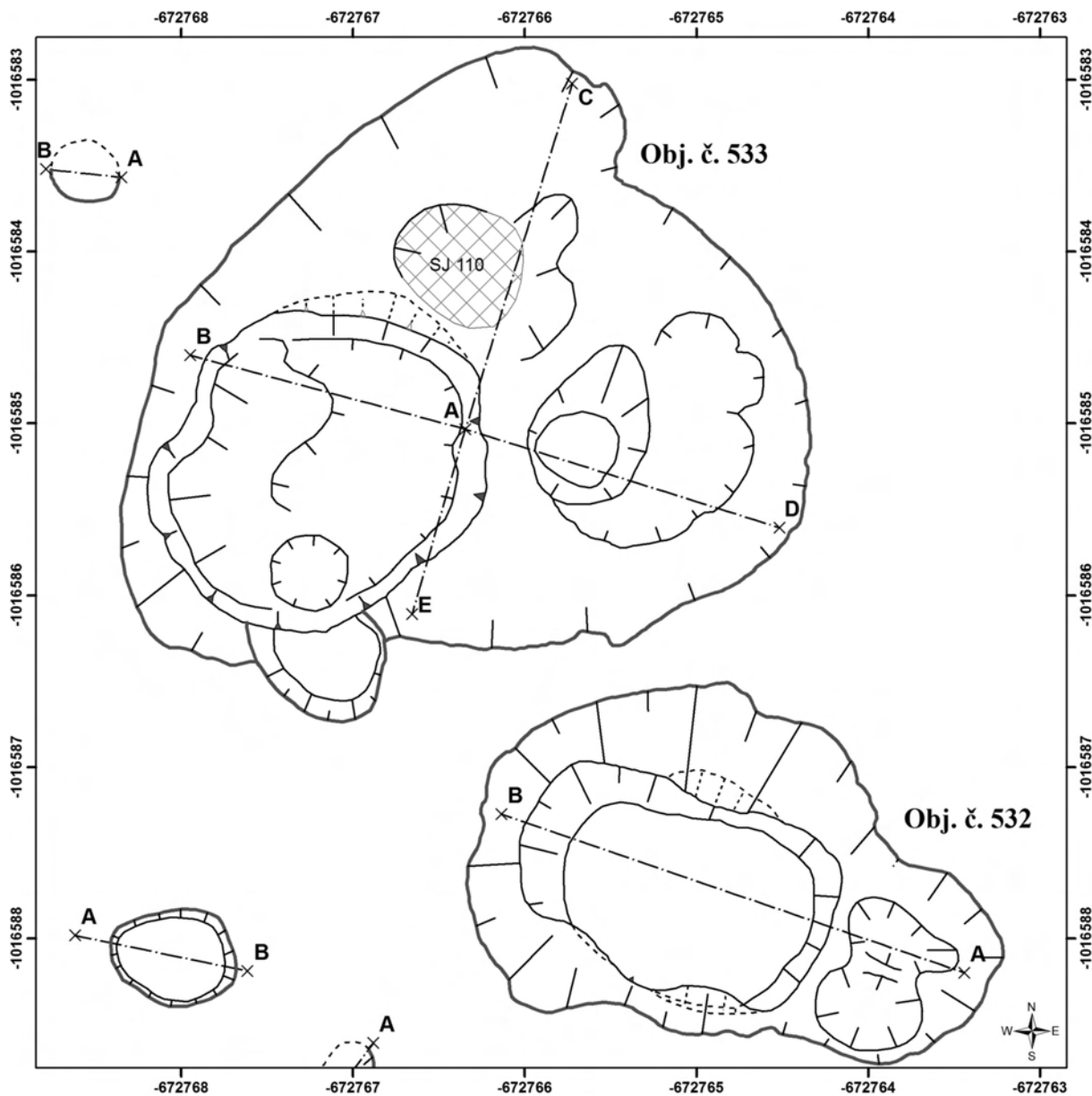
sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 8 cm, max. zjištěná hloubka 14 cm; průměr půdorysu cca 24 cm). Interpretace: kúlová jamka?

SJ 133 – středně hnědookrová prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 8 cm, max. mocnost 14 cm; příměsí: ojediněle (1 %

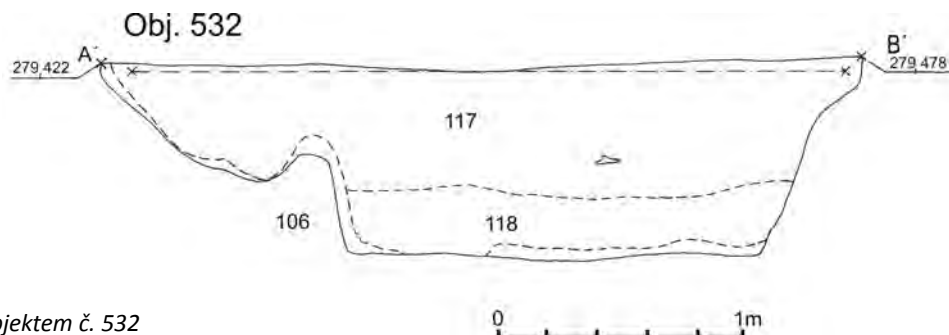
velmi malé dřevěné uhlíky (2–6 mm). Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 529

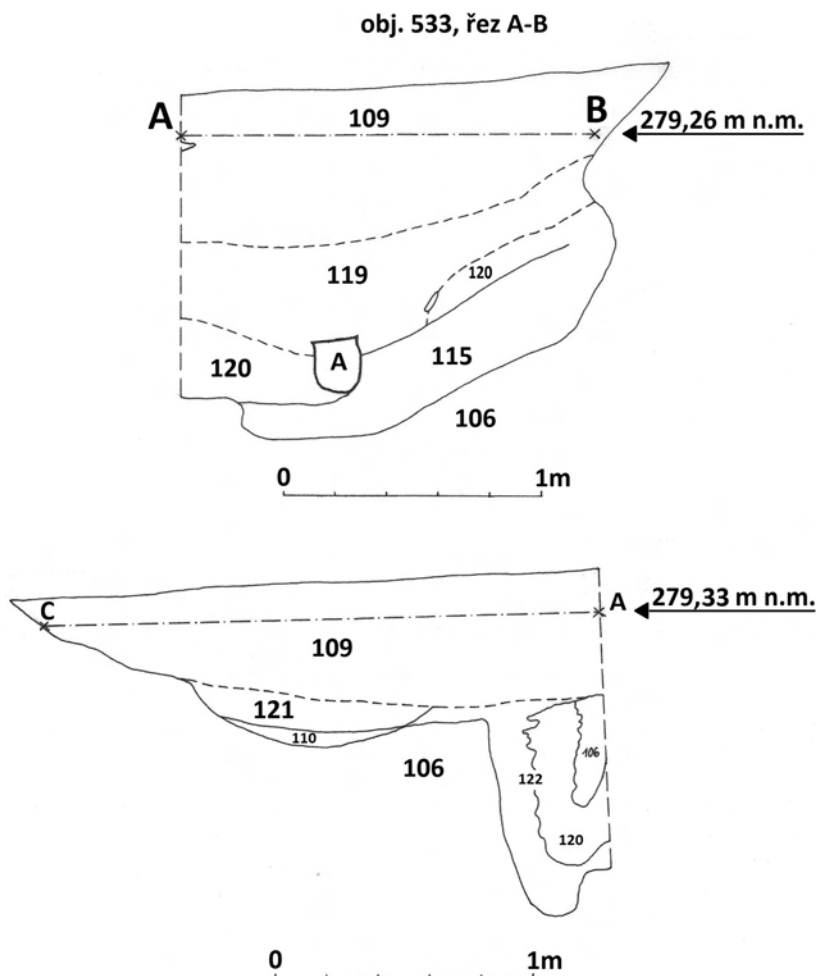
Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno) s nerovným povrchem stěn i dna; náběh stěn od

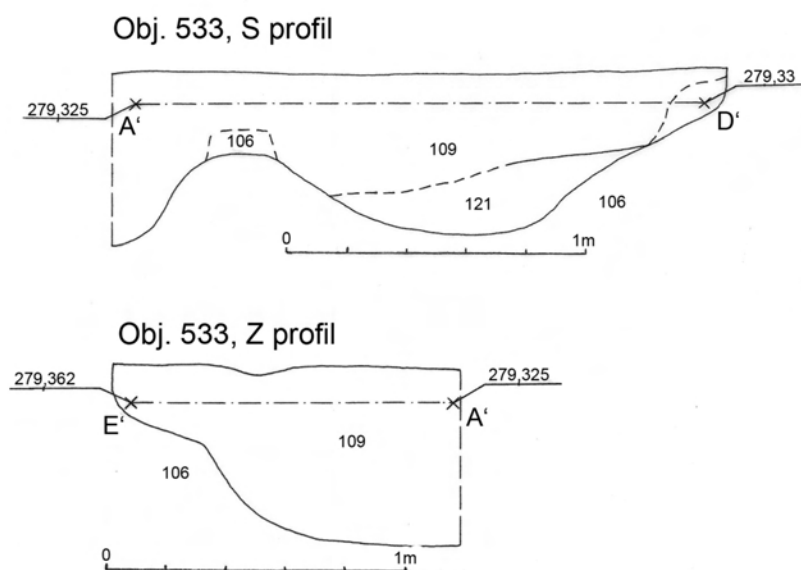
Obr. 5. Půdorys objektů č. 532 a 533

Obr. 6. Řez objektem č. 532

Obr. 7. Řez objektem č. 533

Obr. 8. Řez objektem č. 533 (severní a západní profil)

povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (větší než 45°); tvar dna konvexní; min. zjištěná hloubka 7 cm, max. zjištěná hloubka 15 cm; rozměry půdorysu 39 × 25 cm). Interpretace: ?

SJ 135 – tmavě hnědá a okrová mramorovitě promíšená prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 7 cm, max. mocnost 15 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 530

Zahloubený objekt oválného půdorysu (horní hranice i dno; obr. 4) s pravidelnými a hladkými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); tvar dna plochý s mírným sklonem (méně než 15°); min. zjištěná hloubka 20 cm, max. zjištěná hloubka 22 cm; rozměry půdorysu 33 × 25 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 126 – tmavě hnědá a okrová mramorovitě promíšená prachová zemina; konzistence tuhá až měkká; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 20 cm, max. mocnost 22 cm; příměsi: ojediněle (1 %) velmi malé (cca 0,5 cm) hrudky mazanice. Stopy bioturbace. Nálezy ano; nálezová čísla: 47; kategorie nálezů: KE. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 531

Zahloubený objekt přibližně kruhového půdorysu (horní hranice i dno; obr. 4) s pravidelnými a hladkými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); tvar dna plochý s mírným sklonem (méně než 15°); min. zjištěná hloubka 1 cm, max. zjištěná hloubka 7 cm; rozměry půdorysu 29 × 28 cm. Interpretace: kúlová jamka?

SJ 124 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 1 cm, max. mocnost 7 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy ano; nálezová čísla: 46; kategorie nálezů: KE. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 532

Zahloubený nepravidelně oválný objekt (horní hranice i dno; obr. 5; 6) s nerovnými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna ostrý; na svislém řezu je tvar stěn přímý se

strmým sklonem (více než 45°) a v nižší partii konvexní; dno ploché a vodorovné; min. zjištěná hloubka 10 cm, max. zjištěná hloubka 64 cm; rozměry půdorysu 316 × 200 cm. Interpretace: ?

SJ 117 – promíšená okrová a středně hnědá prachová zemina v tmavě hnědé prachové matrix, flekaté až šmouhované promíšení, zavlhlá; konzistence tuhá až měkká; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 28 cm, max. mocnost 54 cm; příměsi: čteně (10–20 %) dřevěné ostrohranné uhlíky, ojediněle (do 1 %) hrudky mazanice (do 2 cm). Nálezy ano; nálezová čísla: 15, 16, 17, 27, 28, 30, 61, 62, 63, 64, 65; kategorie nálezů: KE, KO, MA, ST, UHL, KA. Interpretace: výplň objektu.

SJ 118 – tmavě hnědá prachová zemina, zavlhlá; konzistence tuhá až měkká; horní i spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 18 cm, max. mocnost 28 cm; příměsi: ojediněle (1 %) velmi malé (do 2 cm) dřevěné uhlíky. Nálezy ano; nálezová čísla: 31, 60, 66, 67, 68; kategorie nálezů: KE (nádobu E), MA. Interpretace: odpadní vrstva.

Obj. 533

Zahloubený nepravidelně oválný objekt (horní hranice i dno; obr. 5; 7; 8) s nerovnými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, od dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn strmý se strmým sklonem (více než 45°); dno stupňovité a vodorovné; min. zjištěná hloubka 17 cm, max. zjištěná hloubka 138 cm; rozměry půdorysu 398 × 344 cm. Interpretace: zásobní?/odpadní jáma.

SJ 109 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 14 cm, max. mocnost 60 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) dřevěné uhlíky velmi malé (do 0,5 cm), nahodile (do 5 %) velmi malé (do 2 cm) mazanice. Nálezy ano; nálezová čísla: 1, 2, 3, 4, 5, 22, 23, 24, 29, 34, 35, 36, 37, 54, 55, 56, 69, 70, 71, 72, 73, 84, 85; kategorie nálezů: KE (nádobu D), KO, MA, KA, FE (nůž), ST. Interpretace: odpadní vrstva.

SJ 110 – středně červená prachová zemina; konzistence pevná až tuhá; horní i spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 1 cm, max. mocnost 6 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: žárem propálené podloží.

SJ 115 – rytmické střídání tmavě hnědých prachových zemin s okrovou prachovou zeminou s jenně písčitou příměsí; konzistence tuhá; hor. i spod. hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 16 cm, max. mocnost 32 cm; příměsi: nahodile (1–5) velmi malé (do 2 cm) dřevěné uhlíky. Nálezy ano; nález. čísla: 25, 76, 77, 86, 87; kategorie nálezů: KE (nádobu C), KO. Interpretace: odpadní vrstva.

SJ 119 – středně šedohnědá prachová zemina s drobnými čockami hlinitopísčité okrové zeminy; konzistence tuhá; horní i spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 16 cm, max. mocnost 44 cm; příměsi: 20–25 % dřevěné uhlíky malé (2–6 cm), ostrohranné úlomky hornin (aplit, bazalt), nahodile (1–5 %) malé (do 3 cm) hrudky mazanice. Nálezy ano; nálezová čísla: 21, 57, 57, 74; kategorie nálezů: KE, KO. Interpretace: výplň objektu.

SJ 120 – tmavě hnědá prachová zemina; konzistence tuhá až měkká; horní i spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 9 cm, max. mocnost 62 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy ano; nález. č.: 6, 10, 11, 12, 26, 75 (79), 78, 79, 80; kategorie nálezů: KE (celá nádoba A, B), KO, MA, KA, UHL, FE. Interpretace: odpadní vrstva.

SJ 121 – promíšená okrově hnědá prachová zemina a černá uhlíkatá vrstva (v poměru cca 40 a 60 %); konzistence pevná; horní hranice ostrá (5–25 mm), spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 8 cm, max. mocnost 23 cm; příměsi: nahodile (1–5 %) ostrohranné dřevěné uhlíky velké (až 20 cm), malé (2–6 cm) a střední (6–12 cm) kameny. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: ohniště.

SJ 122 – šmouhovaně promíšená tmavě hnědá prachová zemina s okrovou prachovou zeminou s písčitou příměsí (shodně jako SJ 115 – rytmické střídání tmavě hnědé a okrovou); konzistence tuhá; horní i spodní hranice pozvolná (25–60 mm); min. mocnost 4 cm, max. mocnost 83 cm; pozorováno provříení zřejmě v důsledku sesuvu stěny objektu; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 534

Zahloubený oválný objekt (horní hranice i dno) s hladkými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); dno konvexní; min. zjištěná hloubka 15 cm; rozměry půdorysu 40 × 35 cm. Interpretace: sloupová jamka?

SJ 148 – tmavě hnědočerná prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 12 cm, max. mocnost 15 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 535

Zahloubený oválný objekt (horní hranice i dno; obr. 4) s hladkými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); dno ploché a mírně skloněné (méně než 15°); min. zjištěná hloubka 10 cm, max. zjištěná hloubka 12 cm; rozměry půdorysu 50 × 43 cm. Interpretace: sloupová jamka?

SJ 147 – tmavě hnědočerná prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 10 cm, max. mocnost 12 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy nebyly zjištěny. Interpretace: výplň objektu.

Obj. 536

Zahloubený liniový výkop; rozměry 480 × 70 cm. Interpretace: recentní výkop pro vodovod.

Obj. 537

Zahloubený liniový výkop; rozměry 1 270 × 38 cm. Interpretace: recentní výkop pro vodovod.

Obj. 538

Zahloubený oválný objekt (horní hranice i dno) s nerovnými stěnami a dnem; náběh stěn od povrchu ostrý, ode dna pozvolný; na svislém řezu je tvar stěn přímý se strmým sklonem (více než 45°); dno ploché a vodorovné; min. zjištěná hloubka 3 cm, max. zjištěná hloubka 10 cm; rozměry půdorysu 85?–65 cm. V superpozici s objektem 533, relativní mladší než obj. 533. Interpretace: hrob uhybnulého telete.

SJ 125 – tmavě hnědočerná prachová zemina; konzistence tuhá; spodní hranice ostrá (5–25 mm); min. mocnost 3 cm, max. mocnost 10 cm; příměsi nebyly pozorovány. Nálezy: skelet telete; kategorie nálezů: KO. Interpretace: výplň recentního nebo subrecentního hrobu telete.

V průběhu terénního výzkumu bylo identifikováno celkem 31 zahloubených objektů, resp. 34, počítáme-li 2 recentní liniové výkopy pro vodovod (536 a 537), které porušily některé archeologické objekty (502, 517, 518, 519) a jeden geologický vrt (515; *tab. 1*). Podrobnějšímu zkoumání byly podrobeny veškeré anomálie ve složení a barvě zemin, které byly po skrývce zjištěny. Většinou se jednalo o stopy bioturbace nebo zatlačenou hroudu tmavší zeminy do podloží v důsledku skrývky. Z tohoto důvodu tvoří čísla, označující jednotlivé objekty, souvislou řadu.

Nejpočetnější skupinou objektů byly malé jamky s konvexním dnem oválného nebo přibližně kruhového půdorysu (15 ks). Počítáme-li také protáhlý objekt 522 s konkávním dnem, který snad původně tvořil dvojici kúlových jamek, pak počet stoupne na 17. Další skupinou jsou jamky s plochým dnem (6 ks). Mezi větší a velké objekty patří nepravidelné oválné nebo lalokovité jámy se stupňovitým nebo plochým dnem (501, 506, 517, 525, 532, 533) a v jednom případě oválná jáma s konkávním dnem. Do skupiny lichoběžných liniových objektů spadá obj. 502 (žlábek).

Ohledně interpretačních možností je zde obtížná situace. Objekty menších rozměrů oválného či kruhového půdorysu s konvexním dnem můžeme vysvětlit jako negativy po dřevěných kúlech, víceméně svisle zaražených do vrstev zemin. Obdobou kúlových jamek mohou být také menší objekty s plochým dnem, přičemž v jednom případě lze vzhledem k rozměrům předpokládat existenci sloupové jámy (obj. 521). Interpretaci objektů ztěžuje fakt, že konvexní tvar dna může být v řadě případů zapříčiněný zaplněním spodku jámy podložní zeminou, kterou při odkryvu nelze odlišit od intaktního podloží.

V případě objektu 506 lze uvažovat o zásobní funkci. Vodítkem k této úvaze jsou podhloubené stěny objektu. S určitostí víme jen to, že byl zasypan odpadem (částečně kuchyňským). V objektu 502 (žlábek) nebyly identifikovány žádné nálezy, ale uvažujeme o jeho současnosti s objektem 506, který respektuje (podhloubená východní část objektu téměř zasahuje pod žlábek). Současnost objektů 532 a 533 je doložena dvěma fragmenty téhož keramického jedince, které bylo možné slepit (obj. 533/SJ 109 + obj. 532/SJ 117). Objekt 532 byl na konci své funkce také zasypan odpadem (částečně kuchyňským). Největší objekt 533 vykazuje několik zvláštností. V první řadě se jedná o tvar jeho půdorysu, dále rozsah výškových úrovní, a nakonec také existenci ohniště (propálená vrstva podloží SJ 110 a na ní nasedající vrstva dřevěných uhlíků SJ 121). Jediná zřejmá superpozice u tohoto objektu byla pozorována s objektem 538, který obsahoval skelet telete (patrně recentního či subrecentního stáří). Nejhlubší část objektu 533 obsahovala dvě celé, téměř neporušené nádoby, které nebyly zcela vyplněny zeminou. Svrchní vrstva SJ 109 obsahovala střepy podstatné části rozměrného hrnce – nádoby „D“. Svislé řezy svrchní vrstvou SJ 109 neukázaly žádné její přerušování či porušení. Na řezu A–B můžeme pozorovat doklady velmi rychlého zaplňování (zasypávání): cele zachovalá nádoba „A“ zasahuje do tří vrstev (SJ 114, 119 a 120), dále spodní hranice vrstvy 109 má konvexní tvar a její průběh navazuje na dobře zřetelnou stěnu výkopu v podloží. Z toho důvodu považujeme všechny vrstvy objektu 533 za relativně současné.

Interpretace prostorového uspořádání zahloubených objektů je rovněž nesnadná. V západovýchodním směru můžeme „tušit“ řadu jamek (obj. č. 509, 510, 511, 520, 521, 522, 529, 530, 531), orientovanou kolmo na žlábek (obj. č. 502). Podobnou, i když neúplnou řadu jamek, orientovanou přibližně paralelně se žlábkem, můžeme sledovat v severojižním směru (obj. č. 504, 505, 510, 511, 512, 513, 514). Vzhledem k malé ploše odkryvu nelze tyto struktury interpretovat. Ve výsledku tak zbývají čtyři možnosti: a) popsané struktury jsou synchronní, b) jsou důsledkem transformačních procesů, c) jsou důsledkem náhodného uspořádání, d) jsou důsledkem intencionálního chování lidí.

POSTUP ZPRACOVÁNÍ KERAMICKÉHO MATERIÁLU

Už během počátečního ohledání keramického materiálu se ukázalo, že je značně chronologicky rozrůzněný. Jako první bylo proto třeba vyřešit otázku, nakolik je vůbec vhodný pro další zpracování. Uvážíme-li, že dosavadní limitované poznatky o vývoji keramické produkce na Jičínsku v raném středověku byly ovlivněny právě nedostatečným množstvím nálezů, zdá se být tato potřeba do jisté míry ospravedlněna.

Celkem bylo vyzdviženo 609 keramických zlomků (o váze 10 820 g), čtyři celé nádoby (o váze 4 302 g) a dvě větší torza (o váze 1 188 g). Keramika pochází z objektů, část převážně menších fragmentů byla získána také během plavení vzorků z jejich výplní. Nestratifikovaných nálezů a nálezů ze začistění plochy výzkumu je minimum (celkem 12 ks). Mimo keramiky byly získány také fragmenty železa, struska, (zvířecí) kosti (blíže *Kovačiková 2014*), mazanice, dřevěné uhlíky, makrozbytky rostlin (blíže *Novák 2014*) a vzorky hornin. Nálezy jsou uloženy v Regionálním muzeu v Jičíně pod př. č. 863/2014.

Pro zpracování keramického materiálu se jako použitelné jevíly dvě možnosti klasifikace. Prvou bylo využití poněkud zobecňujících keramických skupin. Ty napomáhají v základní orientaci zejména

v méně reprezentativním materiálu (výrazně fragmentárním, s různorodými nebo neznámými nálezo-
vými okolnostmi atp.). Zahrnují zpravidla celou skupinu keramického zboží (např. rezné redukčně pá-
lené zboží), a mohou tedy obsáhnout i několik keramických tříd (viz dále). V souboru ze Starého Místa
představovala naprostou většinu zlomků rezná keramika s převážně oxidačním výpalem, přičemž
hmota těchto střepů se již makroskopicky vyznačovala značnou heterogenitou. V rámci poměrně široké
keramické skupiny bychom proto museli zvolit další způsoby jejího detailnějšího členění. Keramické
skupiny se proto jeví jako vhodnější pro klasifikaci vrcholně středověké a novověké keramiky.

Z tohoto hlediska se jako vhodnější nabízelo využít předností keramických tříd (*Břeň – Kašpar –
Vařeka 1995; Vařeka 1998, 124*), které by tyto odlišnosti, mající navíc zčásti i chronologický význam, do-
kázaly lépe charakterizovat. Jejich vymezení a charakteristika jsou samozřejmě (a tím spíše s ohledem
na absenci referenčních souborů) výrazně subjektivní a je pravděpodobné, že pokud se v budoucnosti
podaří získat další materiál, budou dále upravovány. V tuto chvíli byly vyčleněny pouze na základě
makroskopických pozorování a k jejich dalšímu upřesnění by mohla napomoci aplikace petrografických
výbrusů, případně MGR analýza.

Dalším logickým krokem pak byla komparace materiálu s publikovanými soubory v rámci širšího
území Čech. Jakkoliv jsme si vědomi, že použité analogie odpovídají vždy v první řadě regionu, na
který jsou vázány, jde v podstatě o jedinou možnost, jak rámcově vymezit chronologii námi zkoumaného
souboru.

KERAMICKÉ TŘÍDY

Klíčovými kritérii byla především textura vnějšího a vnitřního povrchu, dále přítomnost, četnost, hrubost
a případně obecné určení (slída, křemen) neplastických složek. Vedlejšími pak způsob utváření nádob,
charakter výpalu a zbarvení střepu. Většina zlomků byla vyráběna technikou lepení a obtáčení, případně
rozdíly v technologickém (výrobním) postupu proto nebyly příliš výrazné. Stejně tak se jako méně vý-
znamné kritérium jeví sledování tvrdosti (měkký/středně tvrdý/tvrdý) a atmosféry výpalu (oxi-
dační/redukční), která, pokud lze soudit, byla u zkoumaného materiálu převážně oxidační. Nejvíce
subjektivním deskriptorem se ukázala být barva, ačkoliv ani tu nelze při hodnocení opomíjet. Jelikož je
často ovlivněna nejen používáním nádob, ale také postdepozičními procesy, nebyla považována za kri-
térium rozhodující.

Zvláštní pozornost byla věnována také barvě na lomu střepu, i když i tady může pochopitelně dojít
(např. vlivem přepálení) ke zkreslení. Podstatnější je skutečnost, že mnohé střepy nemají čerstvé lomy,
a barva se tedy nedá jednoznačně určit, aniž by nebyl kus střepu odštípnut. Ačkoliv svým způsobem
destruktivní, posloužila tato metoda zároveň k upřesnění kvality výpalu (pórovitost, slinutost, sendvičový
efekt). Kritérium afinity, umožňující identifikaci zjištěných tříd s již existujícími, bylo vzhledem k oje-
dnělosti souboru v daném prostoru těžko uplatnitelné.

Ani při zohlednění všech pozorovatelných vlastností keramické hmoty nebylo snadné zcela jedno-
značně některé zlomky zařadit. Pro pojmenování zjištěných tříd jsme zvolili zkratku SM (= Staré Místo)
a číslo příslušné třídy. V případě některých z nich ovšem přetrvává pochybnost ohledně oprávněnosti
jejich vyčlenění. Naznačuje to např. jejich menší četnost, nebo heterogenita přiřazených zlomků – kon-
krétně u třídy SM 02 a SM 03. Naopak vymezení relevantnějších tříd potvrzovala vedle četnosti i podobná
okrajová profilace a způsob výzdoby.

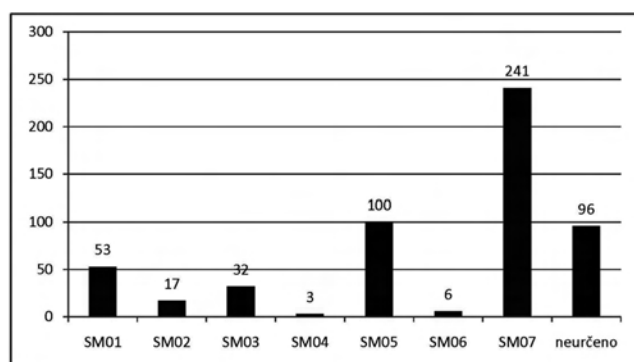
Níže uvádíme výčet zjištěných keramických tříd spolu se základní charakteristikou. Pro doplnění
představy je v ní popsána také výzdoba a zastoupená okrajová profilace, které ovšem neměly na zařazení
do dané třídy vliv. V průběhu zpracování a na základě konzultací¹ se ukázalo, že třída SM 01, signifikantní
pro rané středověkou keramiku, zahrnuje několik časově odlišných složek. Ve výsledku se podařilo
rozlišit v tomto materiálu až tři horizonty, dané rozdílnou profilací, výzdobou a zčásti také složením
keramické hmoty. Termín „horizont“ byl použit, třebaže v našem případě představuje poměrně dlouhý
časový interval. Vzhledem k tomu, že k relativnímu datování časových úseků jsme využili komparace
s nálezy z jiných lokalit, jde o označení nejvýstižnější (*Rice 2005, 436*). Část zlomků nebylo možné buď
vlivem jejich menších rozměrů, nebo výraznou otřelostí povrchu zařadit vůbec (viz *graf 1*).

¹ Na tomto místě bychom chtěli srdečně poděkovat Nadě Profantové a Michalu Lutovskému za pomoc s určením materiálu
a cenné postřehy a připomínky, bez nichž by tato část článku nemohla vzniknout.

Zjištěné keramické třídy

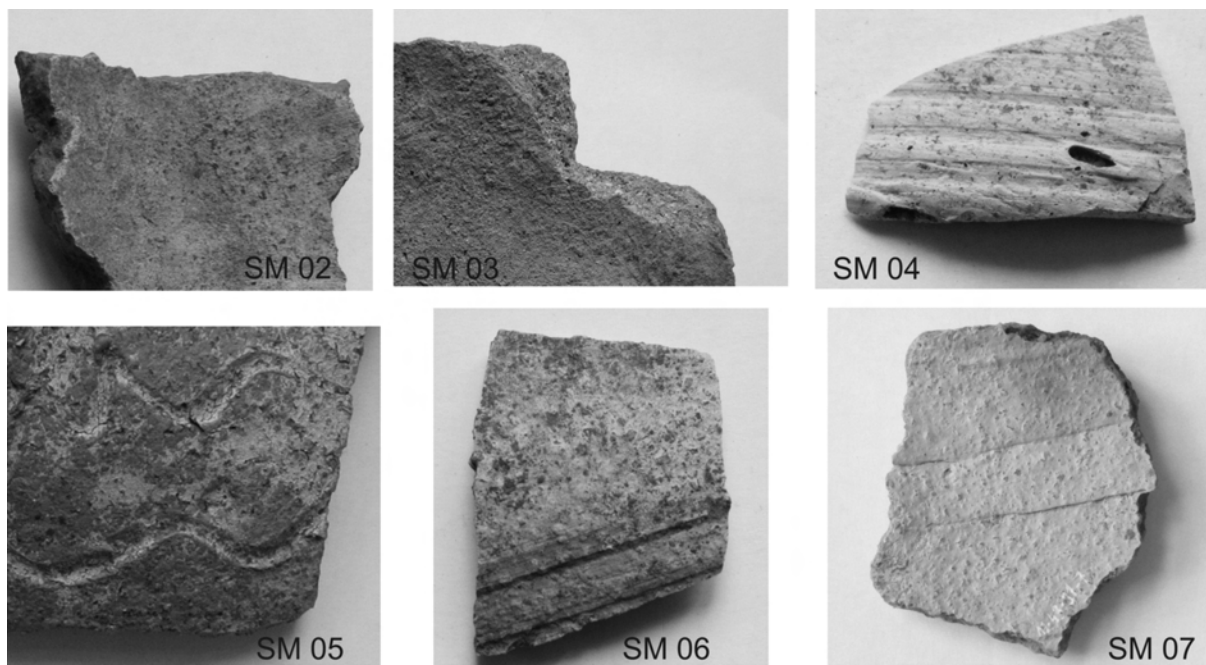
SM01: Tato třída představuje zboží s výraznou příměsí jemně drcené slídy. Jak bylo předesláno, původně byla vyčleněna jako větší skupina a s postupem času se podařilo vysledovat odlišnosti mající chronologický význam. Ve výsledku pak byl materiál s ohledem na specifické typy okrajů i výzdobu rozdělen do tří horizontů.

Pro většinu zlomků třídy SM 01 nicméně platí níže uvedená charakteristika. Povrch je utvářen jemně, zvnějšku nevystupují mimo slídy výrazněji žádné neplastické složky. Zrnka jsou pozorovatelná na lomu, jejich velikost je spíše rovnoměrná a nepřesahuje 1 mm. Barva střepeu přechází od tmavě šedých, hnědošedých (v závislosti na obsahu tuhy), až po oranžovohnědé tóny. Jak bylo zjištěno, technologie výroby nebyla zcela jednotná (viz dále). Zjednodušeně můžeme konstatovat, že se jednalo o lepení z pásků a následné obtáčení. Stěny nádob jsou zpravidla hladké, ojediněle jsou na vnitřní straně pozorovatelné deformace způsobené otisky prstů, případně po nástrojích sloužících k úpravě povrchu (vyhlazování). Lze říci, že povrch nádob vykazuje znaky pečlivého zpracování.² Výpal byl pravděpodobně převážně oxidační, středně tvrdý, na lomu se objevuje sendvičový efekt. Veškeré okraje se zdají náležet hrncovitým nádobám.

Graf 1. Celkové počty zlomků náležejících jednotlivým třídám v rámci celého výzkumu

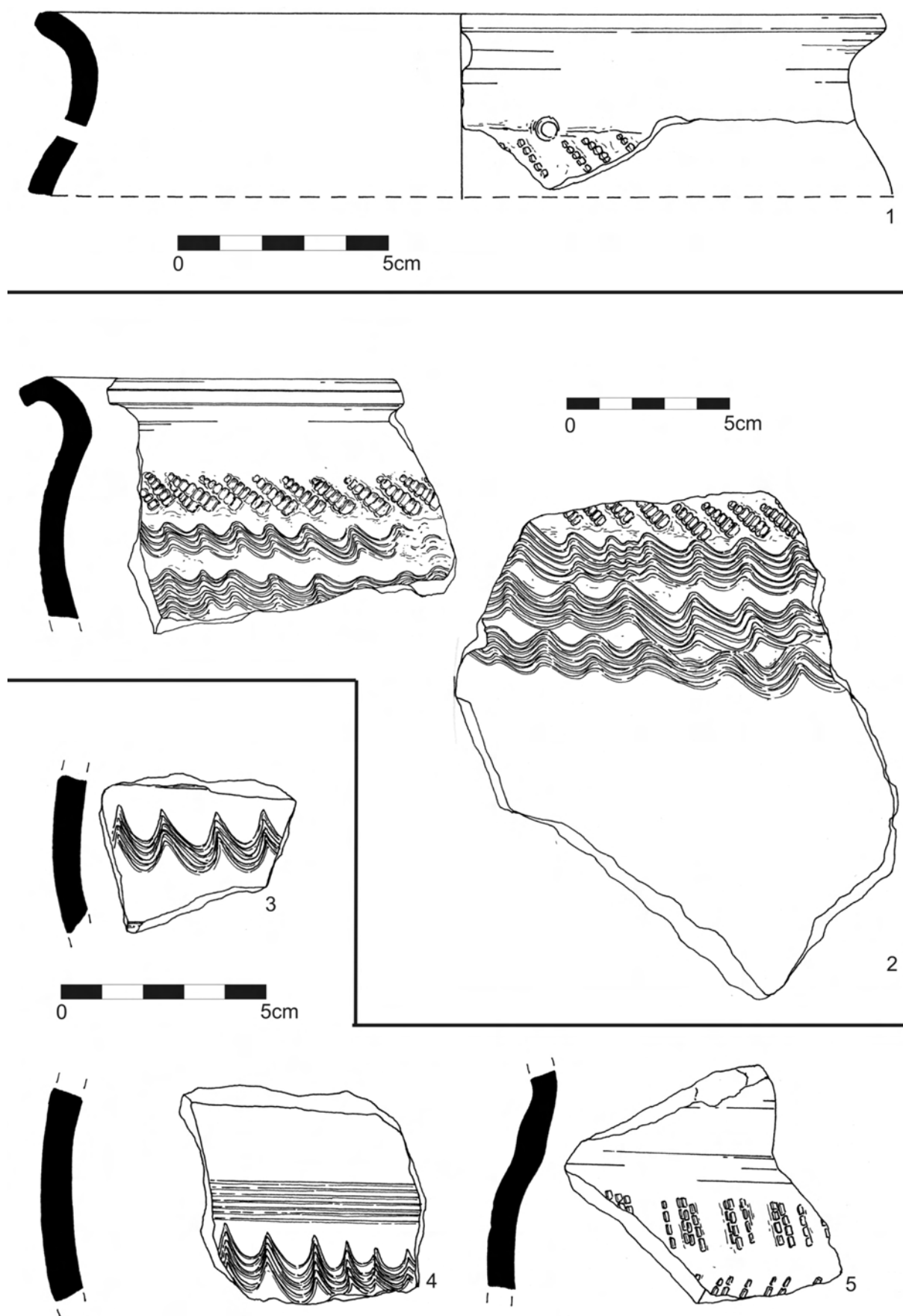
SM 02: Jde o zboží s jemně utvářeným povrchem, na kterém vystupují neplastické složky, vytvářející souvisle zdrsňený povrch³ (obr. 9). Zrnka jsou rovnoměrně velká, nepřesahující zpravidla 1 mm. Barva na vnitřní straně je bělavošedá, vně pak může dosahovat tónů světle okrových, narůžovělých či dooranžova. Mírné nerovnosti, pozorované na vnitřní straně stěny, naznačují, že nádoba byla lepená a obtáčená.

Obr. 9. Fotografická dokumentace povrchu střepeů zjištěných keramických tříd

² Zčásti zde mohla hrát roli příměs tuhy v keramické hmotě, která, jak bylo experimentálně ověřeno, usnadňuje průběh tváření nádob (Ržežnik – Stoksik 2004).

³ Na pohmat podobnou texturu povrchu vykazují zlomky keramiky s klasicky zduřelou profilací okraje známé např. z prostředí Prahy.

Obr. 10. 1–2, 5 – zlomky keramiké třídy SM 01; 3–4 – zlomky keramiké třídy SM 02 (1, 5 – obj. 533, vr. 119; 2 – obj. 533, vr. 0–20 cm; 3, 4 – obj. 506, vr. 0–30 cm). Kresebná dokumentace Š. Trávníčková

Na dně se projevila jemná podsýpka. Pokud byla správně rozpoznána náležitost prvků k této skupině, patří sem výzdoba vlasovou hřebenovou vlnicí (téměř kolmá) v kombinaci s vlasovými rytými horizontálními liniemi (*obr. 10:3–4*). Výpal lze označit jako středně tvrdý, probíhající patrně za přístupu vzduchu. Nečetné okraje jsou reprezentovány typy vzhůru vytaženými a v porovnání s uvedenou výzdobou působí mladším dojmem.

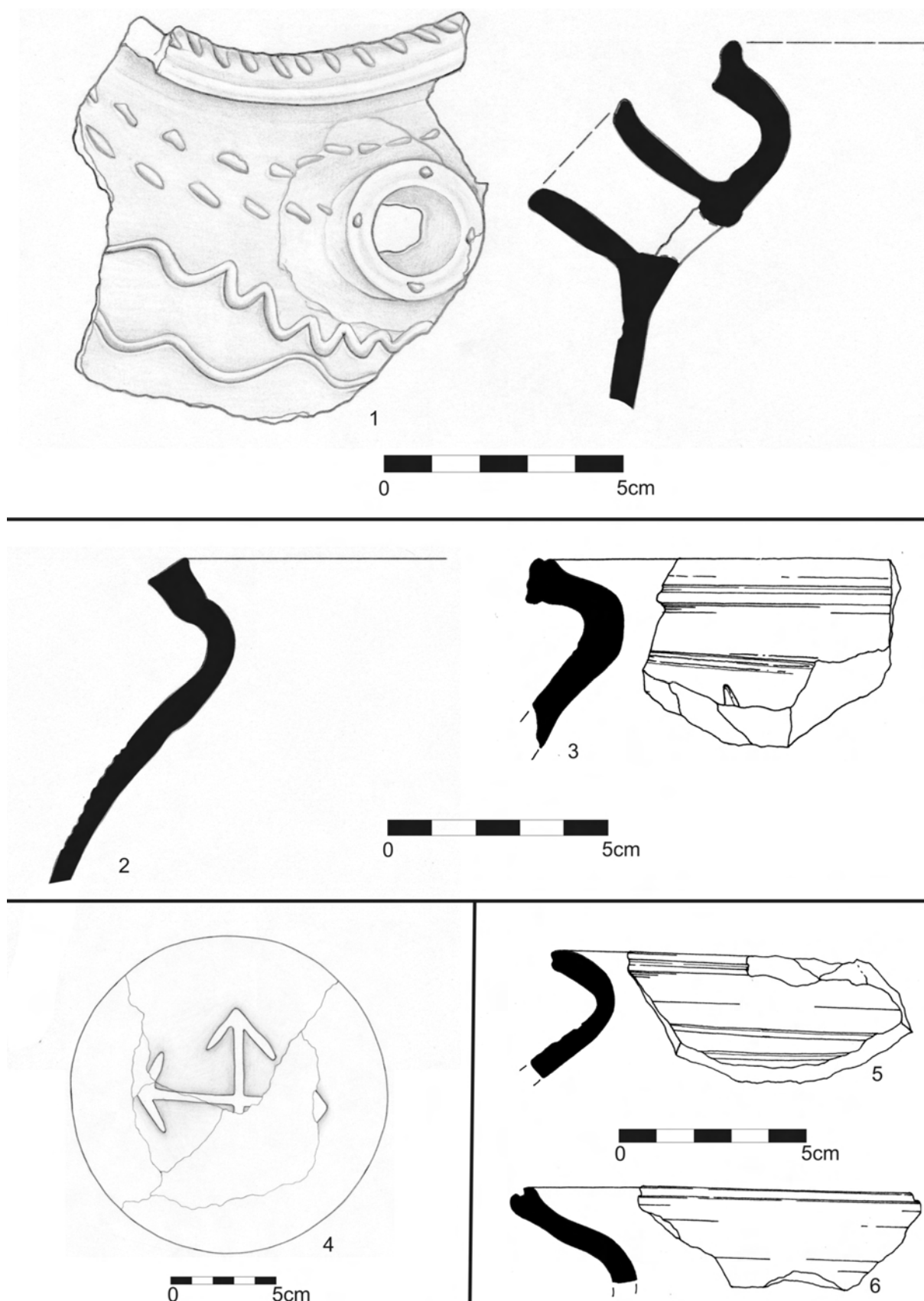
SM 03: V kontextu dalších tříd Starého Místa lze říci, že se jedná o středně hrubou až hrubší keramiku masivnějšího silnostěnného střepu. Barva přechází od oranžové, matně oranžovohnědé až do světle hnědé. Neplastické složky jsou velmi patrné na lomu (četně bělavá zrnka křemene? do velikosti 1–2 mm, tam také výraznější růžvooranžová barva; *obr. 9*), na vnější povrch tato zrnka vystupují spíše nepravidelně. Je pozorovatelná jemná příměs slídy, nelze vyloučit, že se jedná o přirozenou součást keramické hmoty. Na některých zlomcích jsou uvnitř patrné vývalky a rýžky („lezki“; *Rzeźnik 1995, 45*), dokládající spleení z válečků/pásků. Zabarvení střepu a jeho struktura na lomu ukazuje na středně tvrdý, zřejmě oxidační výpal. Okraje jsou ven vykloněné a přehnuté, příp. ven vykloněné a uvnitř zesílené. Zaznamenány byly pouze hrnce, resp. spíše větší (zásobnicové?) typy nádob bez výzdobných prvků.

SM 04: Jedná se o specifickou třídu rozšířenou v Čechách i na Moravě a zpravidla považovanou za import (*Klápště 2002, 21*). Je reprezentována miniaturními nádobkami (*Peška – Procházka 2007, obr. 10:9*). Na povrchu i na lomu je střep stejně probarvený – bělavý. Povrch je hladký, neplastické složky v podstatě nepozorovatelné. Na vnitřní straně se nacházejí drobné rovnoběžné rýžky dokládající vytáčení. Pro tuto techniku vypovídá i přítomnost vývalkovité šroubovice na vnější straně jednoho ze zlomků (*obr. 9*). Dno je odříznuté strunou. Nezaměnitelný charakter keramické hmoty a celkové provedení opravňují vymezení této třídy, byť na základě pouhých tří zlomků. Ačkoliv je tato keramická třída z archeologických nálezů poměrně dobře známá, informace týkající se způsobu jejího výpalu se v dostupné literatuře zatím nevyskytují. Jelikož však byly zachyceny pouze části dna a výdutí, není možné detailněji popsat morfologii těchto nádobek.

SM 05: Tato středně hrubá keramika relativně tenkostěnného střepu dosahuje odstínů cihlově červených až hnědočervených, na vnější straně pak přechází až do šedohnědých tónů. Charakteristické jsou pozůstatky bílého přetahu na vnější straně, nikdy zcela nezakrývajícího původní barvu střepu. Na lomu bývá zabarven došeda s četnými zrnky neplastické příměsi. Neplastické složky vytvářejí na povrchu rovnoměrnou krupičkovitou strukturu (*obr. 9*). Výpal předpokládáme (minimálně ve finální fázi) oxidační, středně tvrdý, a vzhledem k často pozorovanému nestejnomyšernému probarvení hmoty na lomu spíše méně kvalitní. Tato keramika, ač v některých případech relativně tenkostěnná, byla utvářena lepením z pásků/válečků, jak dokládají patrné deformace na vnitřní straně střepu. Tyto stopy byly na vnějším povrchu zahlazeny obtáčením. Dno nese stopy jemné podsýpky, registrováno bylo vsazené i nevsazené, někdy se značkou. Okrajová profilace nabývá převážně vzhůru vytažených forem. Výzdobu tvoří nejčastěji hrubší ryté motivy – horizontální linie (někdy navzájem se křížící) a jednoduchá vlnice, jejichž plastičnost je umocněna zmiňovaným bílým přetahem. V jednom případě byl okraj nádoby přesekávaný a výduť zdobily záseky/vpichy (konvice; *obr. 11:1*). Toto zboží je reprezentováno hrnci, konvicí (1×) a patrně také miskami (2×?). S ohledem na zabarvení střepu předpokládáme výpal za přístupu vzduchu.

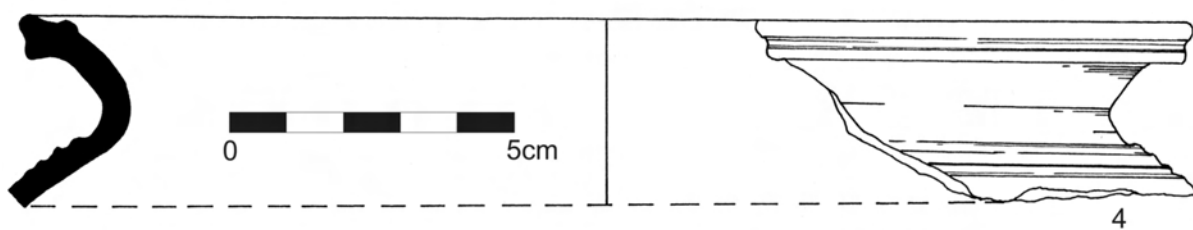
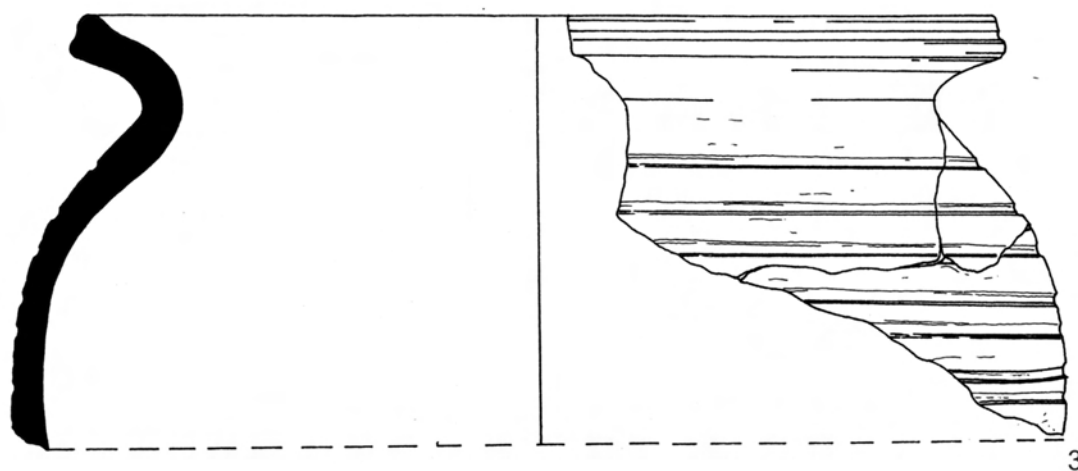
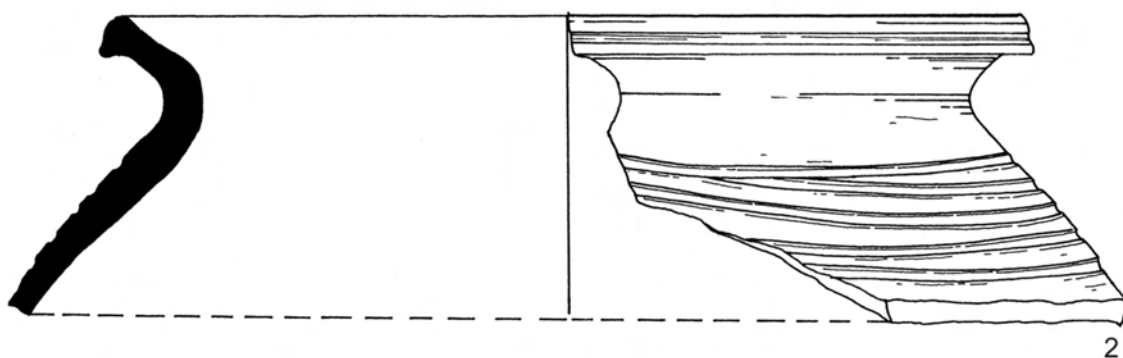
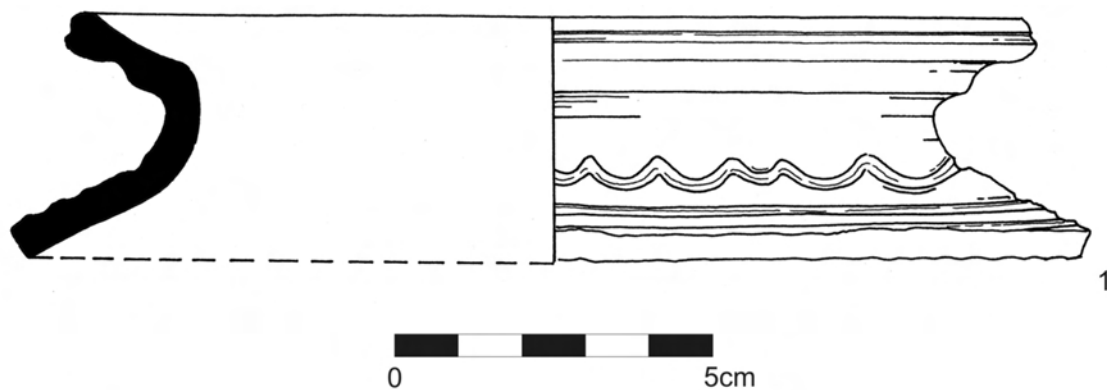
SM 06: Tuto třídu představuje červeně malovaná keramika. Nebyla příliš početná, nicméně jednoznačně rozpoznatelná. Na povrchu se nacházejí dobře patrné neplastické složky vystupující nahodile (*obr. 9*). Barva střepů je krémově bílá, jak na povrchu, tak na lomu. Obecně se předpokládá oxidační výpal (*Richter 1982, 106*), který v porovnání s ostatními třídami můžeme označit jako středně tvrdý až tvrdý. Vzhledem k malému zastoupení této třídy se nelze jednoznačně vyjádřit k výrobní technologii, přítomnost šroubovice však naznačuje pokročilejší výrobní postup (srov. *Richter 1982, 104*). Výzdoba je tvořena červeně malovanými liniemi a rytou/vývalkovitou šroubovicí. Pokud bylo možné pozorovat, dno bylo vsazené a na podsýpce. Jediným zaznamenaným tvarem byla miska (?) se vzhůru vytaženým okrajem.

SM 07: Třídu charakterizuje proměnlivá barva povrchu a výrazná hrubost ostřiva o velikosti až do 4 mm. Zrnka nevystupují na povrch ostře a pravidelně, ale v jakýchsi zaobleních. Barva střepu se mění od okrových až okrovošedých tónů po hnědavé až růžvooranžové odstíny. Střepy této třídy působí obvykle jako váhově lehčí, což spolu se sendvičovým efektem na lomu signalizuje nepříliš tvrdý, snad převážně oxidační výpal. Na vnitřní straně jsou patrné rýhy dokládající spleení nádoby z válečků/pásků (*obr. 9*). Zlomky jsou zdobeny hrubšími rytými horizontálními (žlábkovými) liniemi na výduti (*obr. 12*) a ojedinele stejně hrubou (žlábkovanou) vlnicí (*obr. 12:1; 13:2*). Tyto prvky se mohou objevit i ve vzájemné kombinaci. Okrajová profilace je vzhledem k zastoupenému množství zlomků (jedná se o nejpočetněji

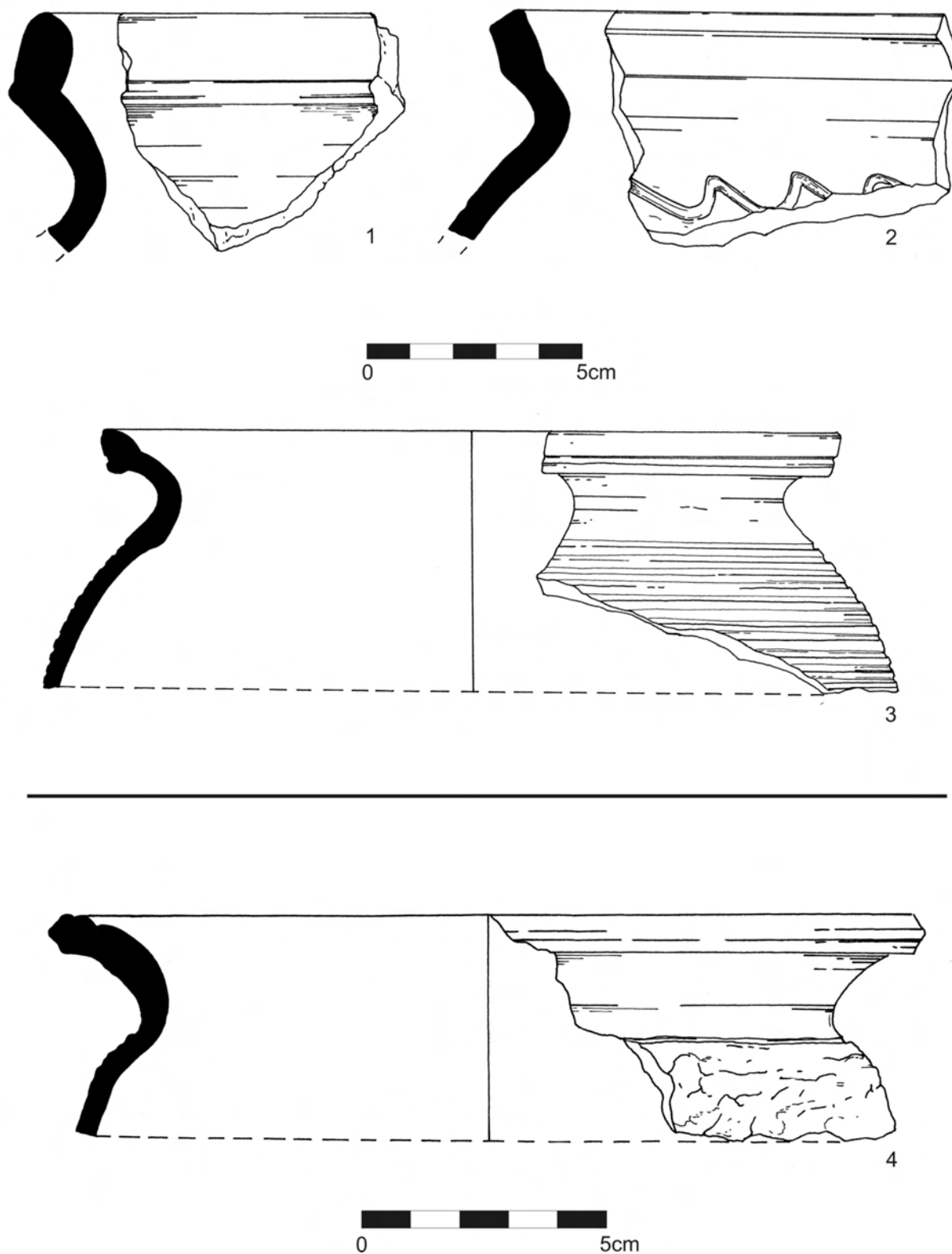

Obr. 11. 1 – fragment konvice náležející keramické třídě SM 05; 2 – torzo nádoby (hrnce) se zduřelou profilací okraje (keramická třída neurčena); 4 – dno se značkou. Keramická třída SM 07; 3, 5–6 – keramická třída SM 07 (1 – obj. 506, vr. 113; 2 – obj. 506, vr. 40 cm; 3 – obj. 532, vr. 20–50 cm; 4 – obj. 533, vr. 20–50 cm; 5–6 – obj. 533, vr. 109).

Kresebná dokumentace V. Čermák a Š. Trávníčková

Obr. 12. Keramická třída SM 07 (1 – obj. 506, vr. 0–30 cm; 2, 4 – obj. 533, vr. 0–20 cm; 3 – obj. 501, vr. 0–20 cm).
Kresebná dokumentace Š. Trávníčková

Obr. 13. Keramická třída SM 07 (1, 3 – obj. 533, vr. 0–40 cm; 2, 4 – obj. 533, vr. 119).
Kresebná dokumentace Š. Trávníčková

zastoupenou třídu) poměrně pestrá, převažují v ní typy vzhůru vytažené, často velmi robustní a hrubé (obr. 12; 13; 14:1; 15:2,3). Rozpoznáme hlavně hrnce, další tvary jsou nejisté.

Popis celých tvarů a torz nádob

Vyzdvižené celé tvary a torza byly restaurovány, některé dorekonstruovány za použití sádry. Sádrované části však dosahují odhadem maximálně 5 % plochy povrchu nádob.

Nádoba A = kompletní hrnc bezuchý (bez prasklin); obj. 533, vrstva 119/120, inv. č. 026 (obr. 14:2)

Rozměry: v = 16 cm; Ø dna = 9 cm; Ø okraje = 13–14 cm
Tvar: baňatější vejčitý (subtilnější než v případě nádob B a C)

Barva: růžovooranžová až oranžová, poměrně rovnoměrná; naznačuje vyšší obsah sloučenin železa v keramické hmotě

Keramická třída: SM 05?

Výzdoba: cca 6–7× rytých horizontálních linií zcela na svrchu výdutě pod hrdlem – směrem k hrdlu se výrazně zhušťují, nejsou pravidelně rovnoběžné a v jednom místě přecházejí přes sebe; poměrně neumele provedená

Okraj: nízký vzhůru vytažený

Dno: na podsýpce (patrně ne písčité – nejspíše dřevěný popel); místy průběžný prstenec nepravidelného tvaru a taktéž průběžné brázdy jako doklad dna vsazeného a také výroby na hrncířském kruhu (Rzežník 1995, 32–33, 35); na několika místech stopy vzniklé během odstraňování nádoby z kruhu (o. c., 41, obr. 11); na vnitřní straně vystoupilý obtáčený kroužek

Stěny: mírně nerovnoměrné (ale méně než u nádob B a C); nade dnem stopy očazení ohněm; ojediněle se vyskytnou tzv. „lezki“, dokládající techniku spojení jednotlivých pásků hrncířské hmoty technikou „krokowo-slizgowou“ (o. c., 48, ryc. 15), vlastně tedy krátkým skluzem v průběhu obtáčení; výrobní stopy zahlazovány i uvnitř nádoby

Materiál: celkově jemnější než u nádob B a C; zrnka neplastická nevystupují tak výrazně na povrch, místy lze hovořit téměř o krupičkovité struktuře

Výpal: oxidační

Nádoba B = celý hrnc bezuchý – rekonstruovaný; obj. 533, vrstva 120, inv. č. 075 (obr. 15:2)

Rozměry: v = 21,5 cm; Ø dna = 12 cm; Ø okraje = 20 cm
Tvar: baňatější vejčitý – max výduť zhruba v polovině výšky nádoby

Barva: není stejná na celé ploše nádoby; přechází od okrovohnědé, přes tóny oranžovohnědé až po šedohnědou až šedou

Keramická třída: SM 07

Výzdoba: pět rytých horizontálních linií na svrchu výdutě pod hrdlem – směrem k hrdlu se zhušťují, nejsou pravidelně rovnoběžné

Okraj: nízký vzhůru vytažený

Dno: na podsýpce; se značkou (čtvrcený kruh); na jedné straně zachován průběžný prstenec – doklad dna vsazeného a výroby na kruhu (Rzežník 1995, 33, 35); z jedné strany stopy vzniklé během odstraňování nádoby z kruhu (o. c., 41, ryc. 11); nade dnem (uvnitř) jsou otisky prstů dokládajících shnětení 1. a 2. pásku – zde také stopy obtáčení

Stěny: nejsou zcela rovnoměrné, místy jsou patrné prolákliny dokládající, že nádoba nebyla točená, ale pouze obtáčená; uvnitř stopy spíše po shnětení než po technice

„slizgowe“ (o. c., 45); zhruba do 2/3 výšky tmavší mapy značící patrně očazení

Materiál: neplastické složky vystupují na povrch uvnitř i vně nádoby, ojediněle zrnka až 3 mm, povrch není pravidelně krupičkovitý, jelikož zrnka jsou nerovnoměrně velká

Výpal: převážně oxidační

Nádoba C = kompletní hrnc bezuchý (má praskliny v místě okraje – lepeno); obj. 533, vrstva 115, inv. č. 076 (obr. 14:1)

Rozměry: v = 16 cm; Ø dna = 10–11 cm; Ø okraje = 15 cm
Tvar: nižší podsaditý baňatější, spíše soudkovitý

Barva: nestejná na celé ploše nádoby; přechází od okrovohnědé, přes šedohnědou až šedou

Keramická třída: SM 07

Výzdoba: pouze čtyři až pět rytých horizontálních linií na svrchu výdutě pod hrdlem – směrem k hrdlu se zhušťují, nejsou pravidelně rovnoběžné

Okraj: varianta nízkého vzhůru vytaženého

Dno: na podsýpce (patrně ne písčité – dřevěný popel?) s nepříliš výraznou značkou (zdvojený čtvrcený kruh); místy průběžný prstenec – doklad dna vsazeného a výroby na kruhu (Rzežník 1995, 33, 35); na několika místech stopy po odstranění nádoby z kruhu (o. c., 41, obr. 11); nade dnem otisky prstů dokládající shnětení prvních pásků

Stěny: nejsou zcela rovnoměrné, místy jsou patrné prolákliny dokládající, že nádoba nebyla točená, ale pouze obtáčená; utváření patrně lepením z pásků – stopy spíše po shnětení než po technice „slizgowe“ (o. c., 45); podhrdlí na vnitřní straně má drobné i výrazné nerovnosti, jak se hrncíř snažil tuto část uhladit; na jedné straně zhruba do 2/3 výšky nádoby stopy očazení

Materiál: neplastické složky vystupují na povrch uvnitř i vně nádoby, ojediněle zrnka až 3 mm, povrch není krupičkovitý – zrnka jsou nerovnoměrně velká

Výpal: převážně oxidační

Nádoba D = torzo rozměrného hrnce – dno rekonstruované; obj. 533, vrstva 109, inv. č. 034

Rozměry: rekonstruováno do v = 15 cm; Ø dna = 15 cm
Barva: světlá okrovohnědá, rovnoměrně po celém povrchu nádoby; na lomu tmavě šedá – sendvič

Keramická třída: SM 07

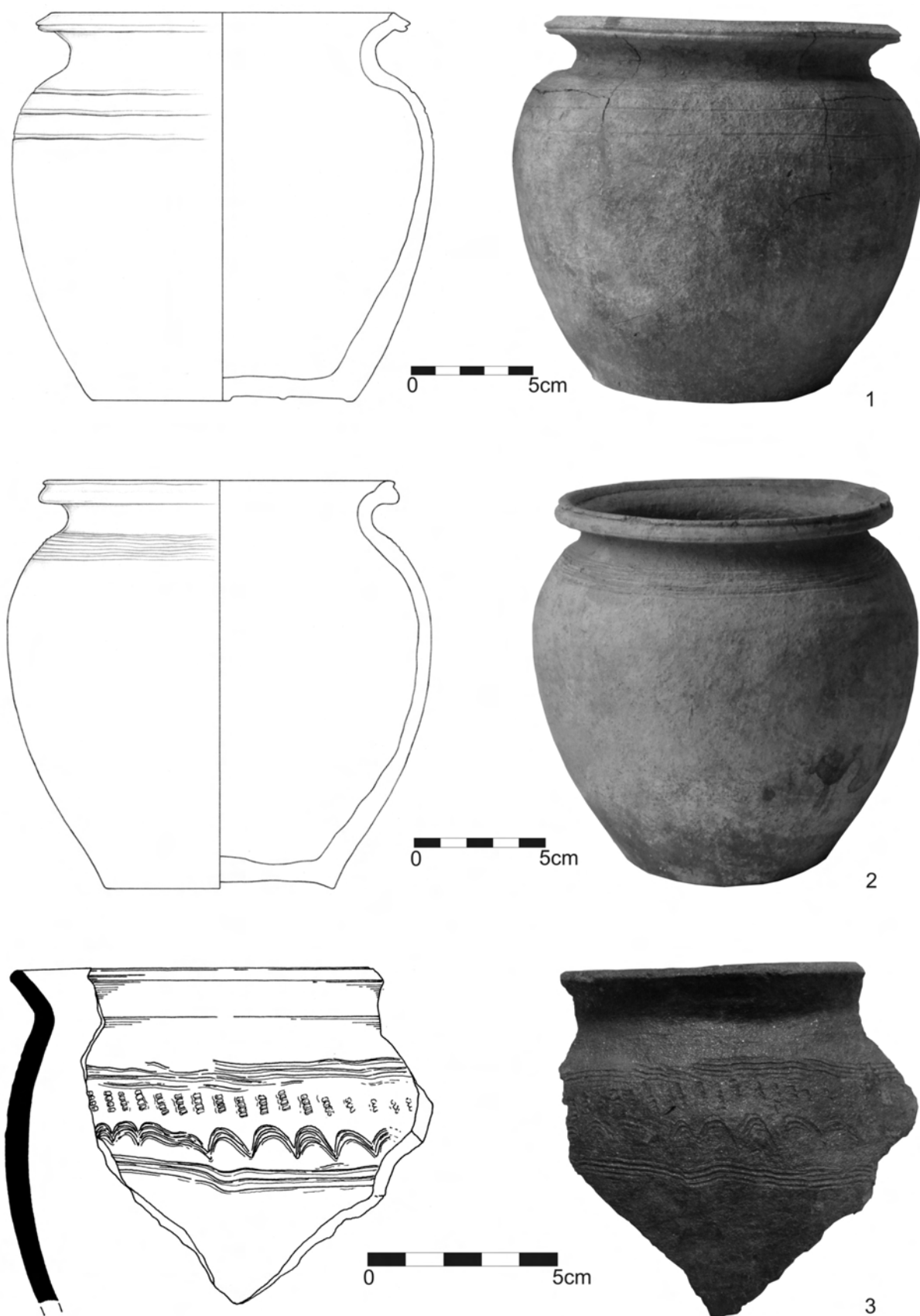
Výzdoba: ryté horizontální linie relativně rovnoběžné, sahají minimálně až do poloviny nádoby

Dno: bez průběžného prstence, na podsýpce (jemná – popelová?); se značkou – rovnoramenný kříž s rameny zakončenými šipkami (obr. 11:4); dno nejspíše vsazené

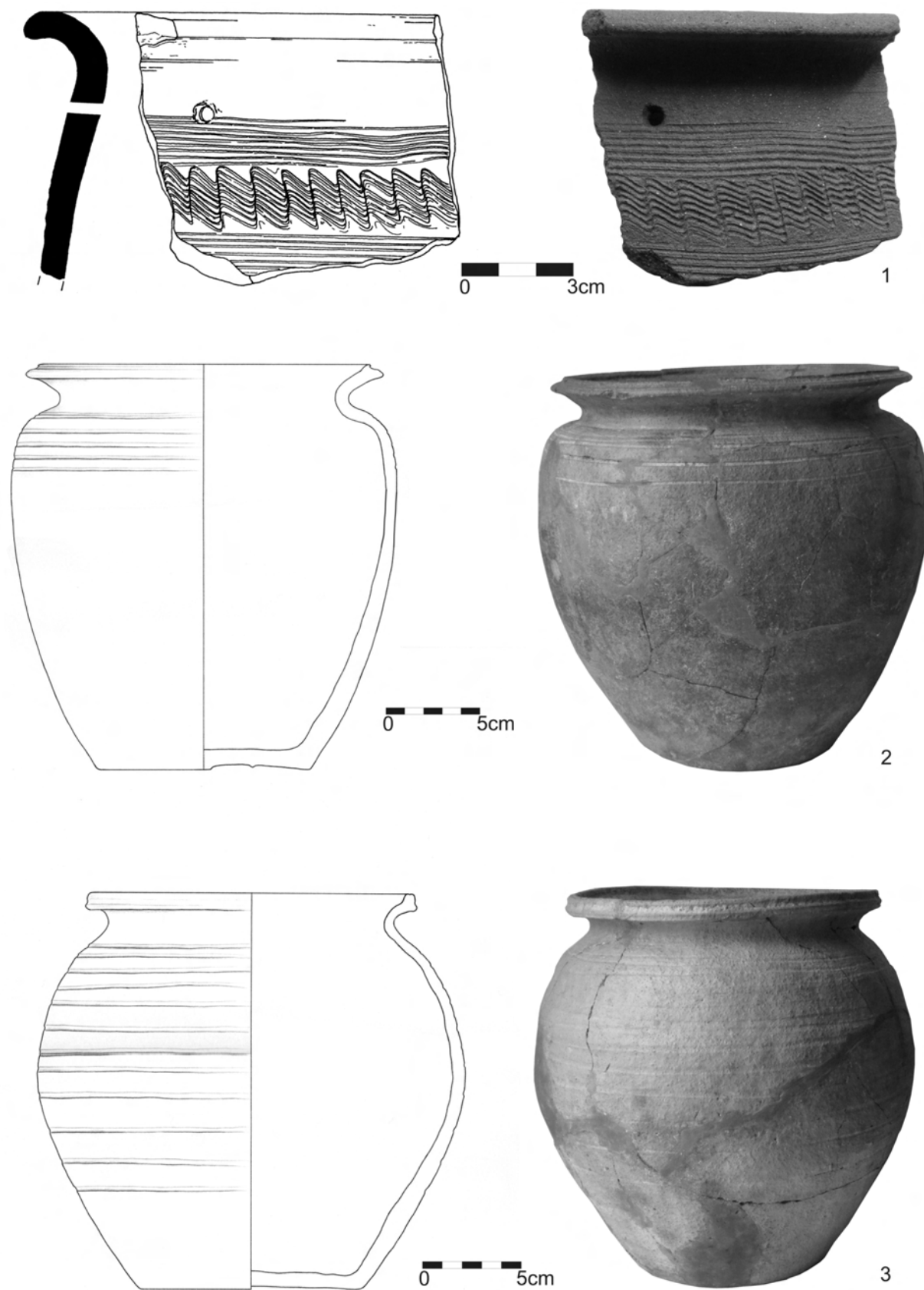
Stěny: poměrně rovnoměrné; utvářeno shnětením z pásků (dobře patrné nade dnem) a obtáčením; stopy očazení mírné a ne v celé ploše

Materiál: totožný jako u hrnců B a C – ostřivo vystupuje mírně na povrch nádoby, velmi ojediněle zrnka velikosti až 3 mm

Výpal: převážně oxidační

Obr. 14. 1 – nádoba C. Keramická třída SM 07 (1 – obj. 533, vr. 115); 2 – nádoba A. Keramická třída SM 05 (2 – obj. 533, vr. 119/120); 3 – horizont A. Starohradištní keramika. Keramická třída SM 01 (3 – obj. 533, vr. 120).
Kresebná dokumentace V. Čermák a Š. Trávníčková

Obr. 15. 1 – horizont B. Středohradištní keramika. Keramická třída SM 01 (obj. 533, vr. 0–20 cm); 2 – nádoba B. Keramická třída 07 (obj. 533, vr. 120); 3 – rekonstruované torzo nádoby (hrnce) keramické třídy 07 (obj. 532, vr. 118).
Kresebná dokumentace V. Čermák a Š. Trávníčková

Torzo neoznačené = celý hrnec bezuchý - rekonstruovaný; obj. 532, vrstva 118, inv. č. 060 (*obr. 15:3*)

Rozměry: v = 21 cm; Ø dna = 12 cm; Ø okraje = 17 cm

Tvar: baňatější - maximální výduť v polovině výšky nádoby; celkově působí mírně asymetricky

Barva: v podstatě stejnoměrná na celé ploše nádoby; světlá okrovohnědá

Keramická třída: SM 07

Výzdoba: ryté horizontální linie v horní polovině výduti, nejsou pravidelně rovnoběžné

Dno: na podsýpce (patrně ne písčité - dřevěný popel?); hladké bez výstupků - nemá průběžný prstenec; zevnitř výrazně hrubě připojené ke stěnám - patrně za pomoci nějakého nástroje, jak dokládají drobné vrypy

Okraj: nízký vzhůru vytažený

Stěny: výrazně nerovnoměrné uvnitř (hlavně nade dnem a pod hrdlem), ale i vně; místy jsou patrně prolákliny dokládající, že nádoba nebyla točená, ale pouze obtáčena a také shnětena z pásků; uvnitř brázdy typické pro techniku „skluzem“ (slizgowou; *Rzezniak 1995, 50, ryc. 16*); na několika místech nade dnem stopy očazení

Materiál: neplastické složky vystupují na povrch uvnitř i vně nádoby, nevyskytují se nadměrně velká zrnka; na vnějším povrchu stopy po přemísťování vrstvičky hlíny během obtáčení

Výpal: převážně oxidační

Torzo neoznačené = hrnec patrně bezuchý - pouze rekonstruovaný fragment; obj. 506, vrstva 113, inv. č. 039 (*obr. 11:2*)

Rozměry: Ø okraje = 20 cm

Tvar: pokud lze určit, má baňatější náběh k hrdlu, podobně jako hrnce typu „Sekanka“ (*Richter 1982, 112; Čiháková 2001, 102*).

Barva: je rovnoměrná - světlá cihlově červená vně, uvnitř spíše šedohnědá (v souborech ze Starého Místa netypická)

Keramická třída: nepřiručeno k žádné stávající třídě

Výzdoba: podobná výzdobě hrnců typu „Sekanka“ - svazek rytých horizontálních linií na svrchu výdutě (ne hned pod podhrdlím), téměř rovnoběžné - respektují se

Okraj: lze zařadit do kategorie vyspělejších zduřelých, jak jsou známy z prostředí Prahy; výrazně patrné přilepení posledního pásku s okrajem - bylo zřejmě v záhybu a hrncář ho nemohl pořádně zahladit, nebo na jeho zahlázení nezáleželo

Stěny: jsou tenkostěnnější, mají méně nerovností - působí poměrně vyrovnaně; jsou zřetelné stopy shnětení, ale také obtáčení; stopy očazení nebylo možné pozorovat

Materiál: na vnější straně nejsou zrnka výrazně patrná, na vnitřní straně ano, ale v menší míře, materiál je jemnější než třída SM 07

Výpal: převážně oxidační

KERAMICKÝ SOUBOR – OBECNÁ CHARAKTERISTIKA

Z morfologického hlediska byly nejpočetnější hrnce. Jejich rozměry byly poměrně rozmanité, přesnou představu však lze ve fragmentarizovaném souboru získat jen stěží. Pouze ojediněle můžeme hovořit i o jiných tvarech, jako je konvice (1×) a miniaturní nádobka (minimálně 2×) a snad také miska (2-3×). U posledně jmenovaných vzniklo zařazení pouze na základě okrajové profilace, která může být zkreslující.

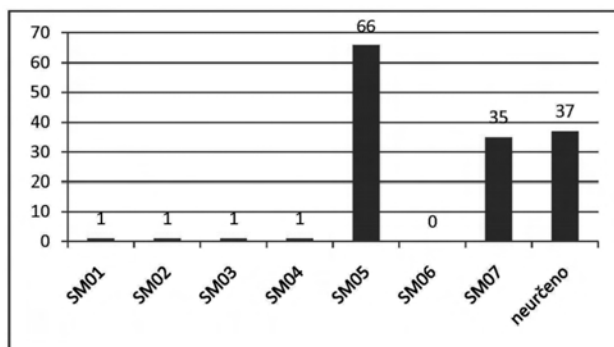
Reparační otvory se vyskytly pouze v malém počtu na čtyřech okrajových zlomcích keramiky. Ve třech případech se jednalo o keramickou třídu SM 01 (*obr. 10:1*) a v jednom pak o mladší zlomek třídy SM 07.

Nádoby třídy SM 07 a SM 05 nesly na svém dně značky. Ve většině případů šlo o čtvrcený kruh a jeho složitější (zdvojenou) variantu (*obr. 16:1,5-6*; srov. *Varadzin 2004, 185 - obr. 73*). Na jedné nádobě byl zaznamenán motiv rovnoramenného kříže zakončeného na všech ramenech „šipkou“ (*obr. 11:4*). U celých nádob a torz, přiřazených ke keramickým třídám SM 07 a SM 05, byla značka zaznamenána s jedinou výjimkou na každém kusu. Odpovídá to zjištěnému faktu, že ve 13. století se značky mohou objevovat se stejnou intenzitou jako v období raného středověku (*Varadzin 2004, 179*). Paradoxně na starší keramice (SM 01) se značka neobjevila ani v jednom případě. Je ovšem třeba uvést, že fragmenty den byly nepočtené.

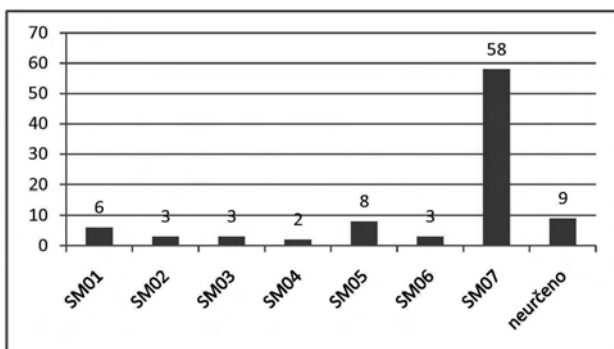
Klasická tuhová keramika, která obvykle nechybí v raně až vrcholně středověkých souborech, zde nebyla zjištěna. Vysvětlením může být skutečnost, že nádoby s výrazným obsahem tuhy nejsou této oblasti obecně vlastní. Tento předpoklad ale bude nutné v budoucnu ještě prověřit.

ROZBOR MATERIÁLU A JEHO DATAČE

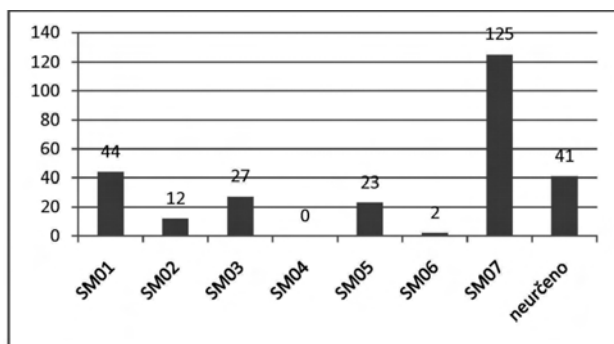
Nejvíce materiálu pochází ze tří rozměrnějších objektů č. 506, 532 a 533 (*grafy 2-4*). Jejich rozbor napomohl zorientovat se v nejčteněji zastoupených třídách, jimiž ve výsledku byla SM 01, SM 05 a SM 07 (*graf 1*). Již v průběhu zpracování se ukázalo, že získaný materiál není chronologicky homogenní. Zatímco třída SM 01 představuje jednoznačně raně středověké výrobní tradice, dané jak její výzdobou, tak tvarem nádob i zpracováním hmoty, třídy SM 05 a 07 naopak reprezentují počátky vrcholně středověké produkce. Ne zcela jasně ovšem je, proč se všechny tři třídy vyskytují v rámci objektu č. 532 a 533 současně

Graf 2. Zastoupení jednotlivých keramických tříd v souboru z objektu č. 506

Graf 3. Zastoupení jednotlivých keramických tříd v souboru z objektu č. 532

Graf 4. Zastoupení jednotlivých keramických tříd v souboru z objektu č. 533

chá okrajová profilace připomínající ještě časně slovanský materiál (Bubeník 1998, 232). Naopak posun datace hlouběji do 8. století by mohla signalizovat přítomnost hřebenového vpichu, objevujícího se spíše v mladších fázích tohoto období (Kalferst – Profantová 1999, 296; Princová – Justová 2004, 164; Zeman – Buchvaldek 1967, 560). Vzhledem k tomu, že v souboru je tento střep ojedinělý, nelze také vyloučit, že se jedná o jistý prvek retardace uchovaný na mladším materiálu.

Na základě morfologie bylo k tomuto horizontu přiřazeno ještě několik zlomků okrajů jednoduše ven vyhnutých a zaoblených, které ale mohou příslušet i k chronologicky mladšímu horizontu B (obr. 16:2). Keramická hmota uvedených fragmentů obsahuje tuhu ve velmi jemné formě (drcené na prášek?), na hnědošedý až tmavě šedý povrch zřetelně vystupuje slída. Z celkového množství keramiky, zařazené do třídy SM 01, představují pouhá 4 %.

Horizont B: Mnohem větší jistoty nabýváme v zařazení zlomků k horizontu B, který na základě charakteristických znaků datujeme do střední doby hradištní, tedy do průběhu 9. století až první

napříč všemi stratigrafickými jednotkami. Jak je patrné na celkovém plánu (obr. 2), objekty nejsou nijak narušeny,⁴ ani ve vzájemné superpozici.

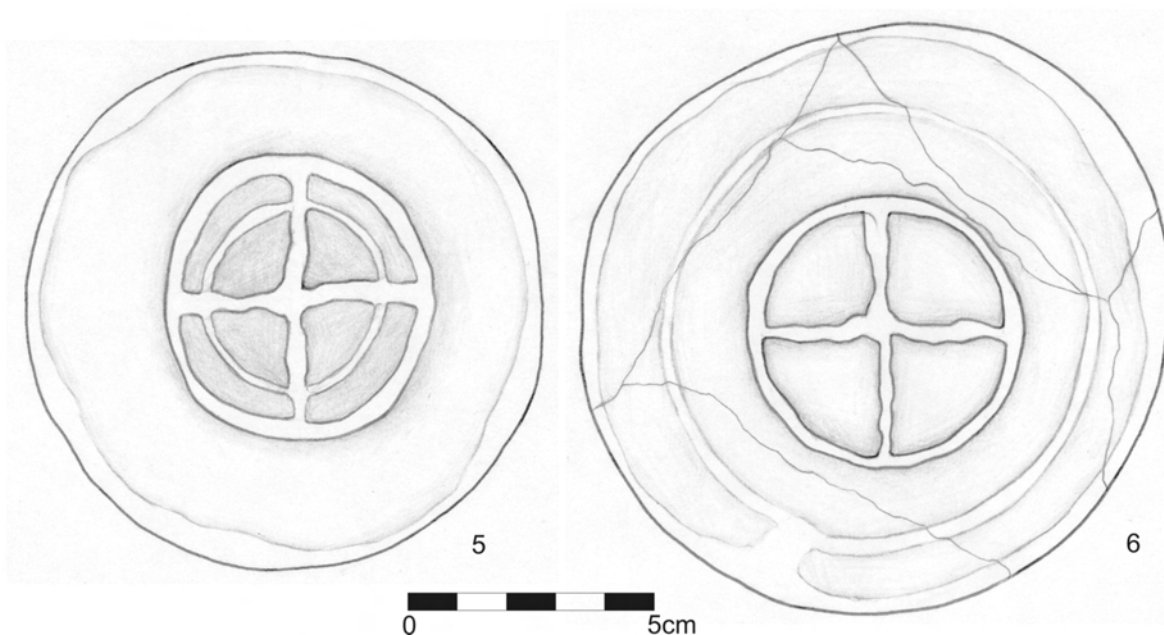
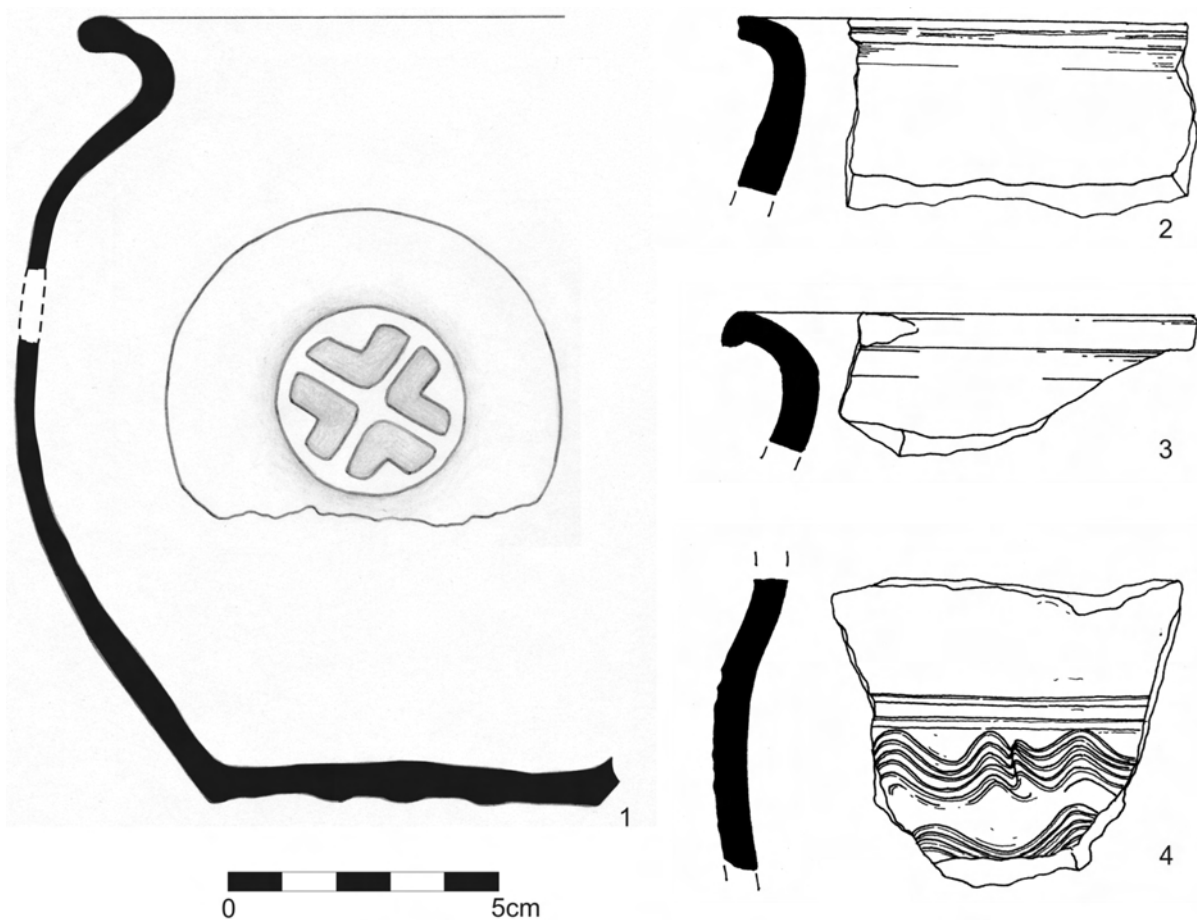
Raně středověká keramika

Jak se ukázalo při podrobnějším zpracování, vymezená třída SM 01 zahrnuje minimálně tři chronologicky odlišné horizonty. U dosud publikovaného materiálu se často setkáváme se zařazením do doby hradištní, obvykle ještě úzejí specifikované jako její starší, střední, mladší či pozdní horizont, aniž by ovšem bylo absolutně stanoveno, o jaké období se jedná, nebo na základě jakých popisných znaků autor k dataci dospěl (např. Ulrychová 2006a,b). Zde předkládanou dataci získaného materiálu je proto třeba vnímat jako pokus se vyrovnat s dosud nepřilíš jasnou situací. K časovému vymezení zjištěných keramických tříd posloužily pochopitelně již známé, publikované soubory, přičemž jsme si vědomi, že v rámci jednotlivých regionů nemusí být keramika zcela chronologicky srovnatelná. Téměř polovinu zlomků (47 %) se nepodařilo přiřadit k žádnému horizontu. Vesměs to byly malé a silně otřelé fragmenty s nízkou vypovídací hodnotou.

Horizont A: Početně velmi málo zastoupený horizont řadíme s jistou opatrností do závěru 7. až průběhu 8. století, tedy do období starohradištního. Chronologicky průkazné prvky vykazují pouze jediný střep s archaicky působící výzdobou, pro časnou dataci pak svědčí zejména její provedení. Pásky hřebenových linií, vlnic a vpichů vykazují totiž určitou nepravidelnost (obr. 14:3), vyplývající nejspíše z použití starší výrobní techniky, kdy byla nádoba pouze ručně pootáčena na podložce, takže motiv nebylo možné provést bez přerušování a zcela rovnoměrně (srov. Kalferst – Profantová 1999, 296).

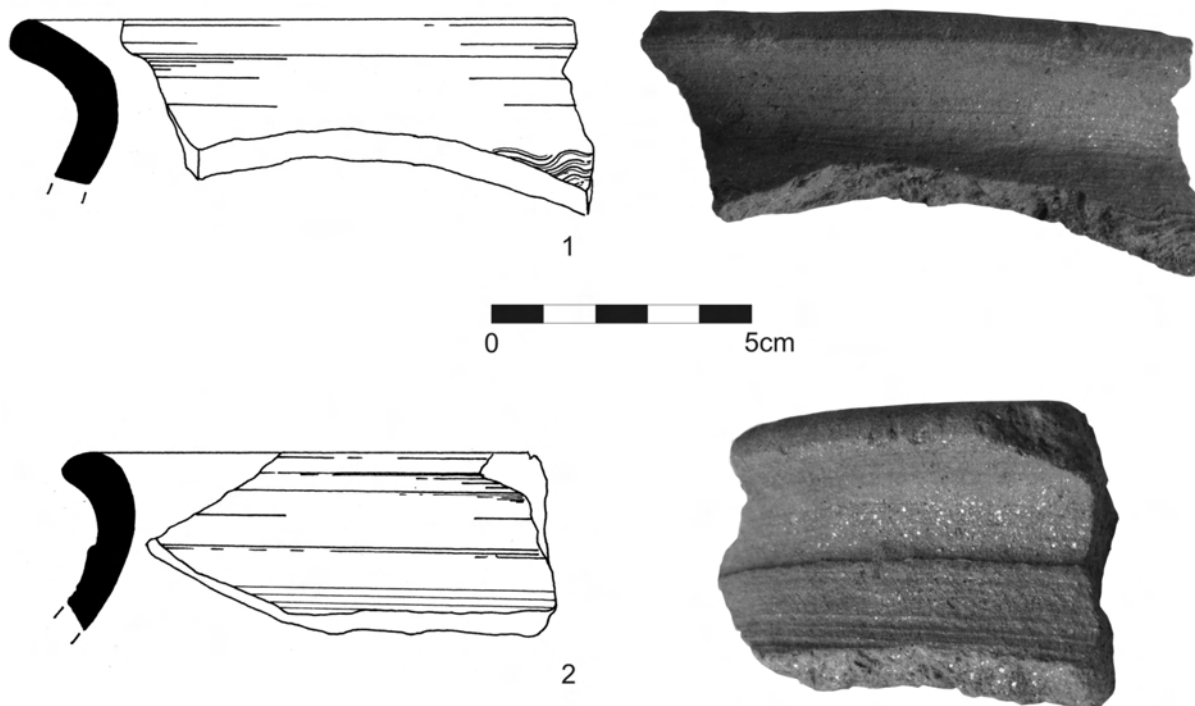
Dalším dokladem starohradištního stáří může být umístění výzdoby do tzv. výzdobného bodu (Kalferst – Profantová 1999, 295) i jednodu-

⁴ Pouze v případě objektu č. 533 se ve svrchní vrstvě (č. 109) projevila recentní kontaminace.

Obr. 16. 1 – torzo nádoby keramické třídy SM 05; 2–4 – keramická třída SM 01; 5 – nádoba C. Detail značky na dně. Keramická třída SM 07; 6 – nádoba B. Detail značky na dně. Keramická třída SM 07 (1 – obj. 506, vr. 113; 2, 4 – obj. 533, vr. 120; 3 – obj. 532, vr. 117; 5 – obj. 533, vr. 115; 6 – obj. 533, vr. 110–130 cm).

Kresebná dokumentace V. Čermák a Š. Trávníčková

Obr. 17. Horizont B. Středohradištní keramika. Keramická třída SM 01 (1 – obj. 533, vr. 109; 2 – obj. 533, vr. 0–20 cm)

poloviny 10. století. Výzdoba je provedena hřebenem ve formě vlnic, vícenásobných linií a vpichů (vždy pouze v šikmém postavení tvořícím řadu), přičemž tyto prvky se nacházejí ve vzájemné kombinaci. Jejich provedení je pravidelné a relativně pečlivé.

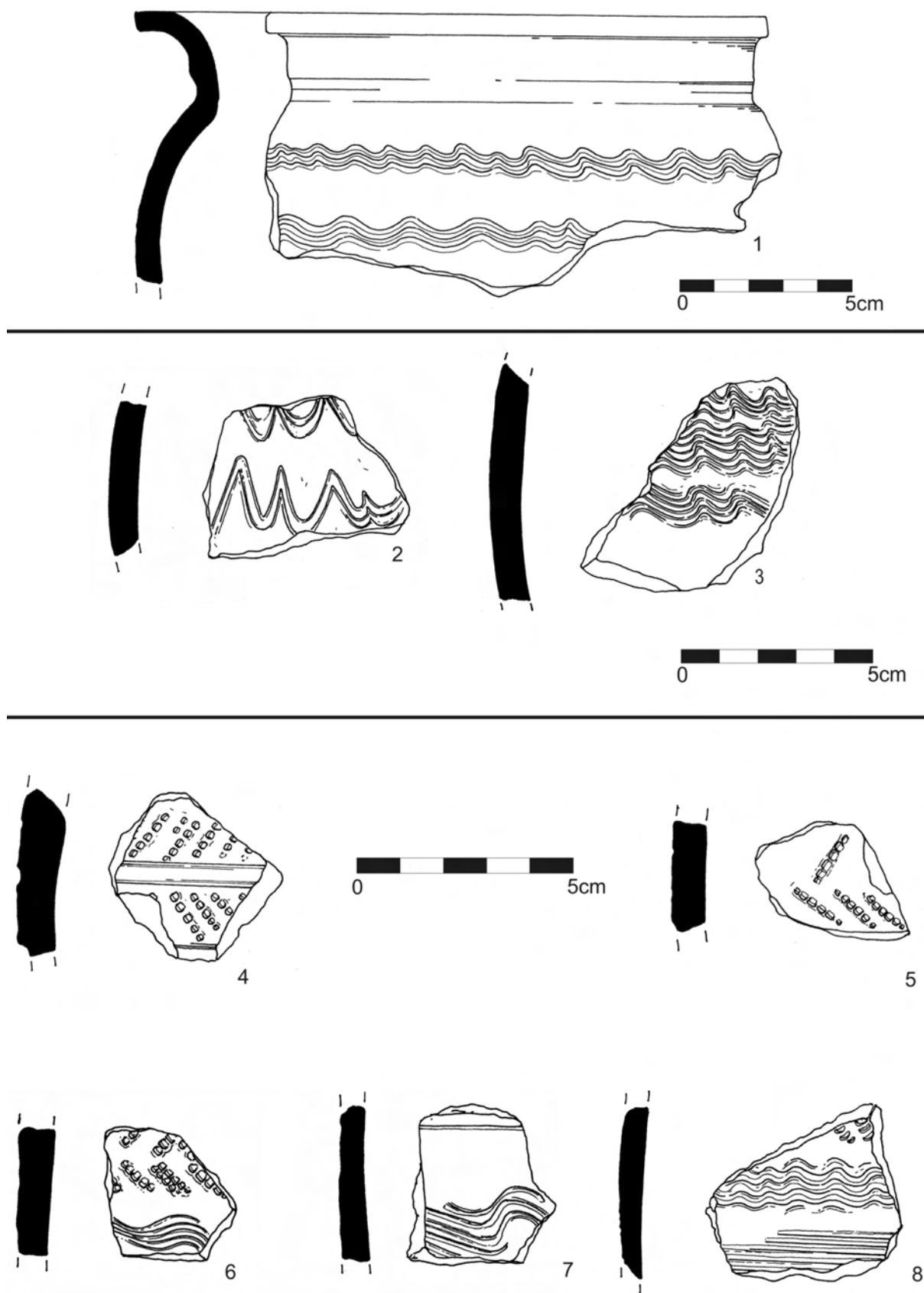
Způsob výzdoby naznačuje změnu výrobní technologie, kdy nádoby byly formovány za pomoci obtáčení patrně již na jednoduchém hrncířském kruhu. Mezi okraji bylo možné zjistit více tendencí. Nadále se objevují ven vyhnuté (obr. 17:1), zaoblené a nezesílené, obecně označované jako okraje jednoduše profilované (např. Pavlů 1971, 30). Některé mají náznak vodorovného vytažení (Princová-Justová 2004, 164), zjištěna byla i úprava seříznutím a hraněním (obr. 10:1–2). Povrch střepu nabývá odstínů oranžovo-hnědých, okrových až hnědošedých, neplastické složky jsou patrně čtější na lomu. Výrazná je příměs slídy vystupující na povrch.

Na podhrdlí se u některých fragmentů objevuje odsazení (obr. 18:1; srov. Bubeník 1995, 142; Čech – Lutovský 1992, XI:11,12,14; Profantová 1996). Na vnitřním povrchu nádob byla pozorována úprava hřebínkem (Princová-Justová 2004, 165; foto 22/8), která se, stejně jako např. drobný vývalek na rozhraní hrdla a plecí, objevuje ve středohradištním období (obr. 17:2). V rámci tohoto horizontu by bylo možné rozlišit ještě starší fázi, pro kterou nacházíme analogie např. v materiálu z hradiště Klučov (Bubeník 1998; obr. 15:1). Oprávněnost této hypotézy pro region Jičínska však s jistotou potvrdí teprve rozšíření nálezové základny. Z raně středověké třídy SM 01 představuje celkem 34 % zlomků.

Horizont C: Poslední rozpoznatý horizont přináší rozvolnění výzdobného stylu i ostřejší okrajovou profilaci a byl označen jako mladohradištní. Reprezentuje zde pokročilé 10. a 11. století, vyloučit patrně nemůžeme ani přesah do století následujícího. Hřebenový vpich vymizel a nádoby zdobí ledabyleji provedená vlnice a rutinně provedené ryté horizontální linie (obr. 19:2,6–8). Střepy jsou více tenkostěnné a rovnoměrné, celkově působí vyspělejším dojmem. Jejich povrch nabývá okrového až hnědého zabarvení, u některých zlomků pak téměř stříbřitě šedých odstínů, pod nimiž prosvítá mírně červenavá barva samotného střepu. I zde je makroskopicky dobře patrná příměs slídy. Výrazně odlišná je okrajová profilace, kdy se objevují ostřeji řezané ven vyhnuté okraje (obr. 19:1,3–5). Zastoupení tohoto horizontu v rámci SM 01 tvoří necelých 15 %.

Keramika z počátků vrcholného středověku

Pro datování samotných objektů je nutné přihlídnout zejména k prvkům nejmladším. S ohledem na ně je možné konstatovat, že k zaplňování objektů došlo nejdříve po polovině 13. století. Poukazuje na to

Obr. 18. 1 – horizont B. Středohradištní keramika. Keramická třída SM 01; 2–9 – drobné zlomky raně středověké keramiky získané během výzkumu. Keramická třída SM 01 (1 – obj. 533, vr. 20–40 cm; 2 – obj. 532, vr. 117; 3 – obj. 533, vr. 109; 4 – obj. 512, vr. 0–35 cm; 5 – obj. 532, vr. 20–50 cm; 6, 7 – obj. 533, vr. 115; 8 – obj. 532, vr. 118).

Kresebná dokumentace V. Čermák a Š. Trávníčková

nečetná červeně malovaná keramika (dále jen ČMK; SM 06), kterou lze na našem území poprvé zaznamenat právě ve zmiňovaném období (*Richter – Smetánka 1958*, 86nn). Ve stejné době se zde také poprvé vyskytují první vytáčené miniaturní nádoby z kaolinové hlíny (SM 04) s vývalkovitou šroubovicí na povrchu (*Draganová 1978*, 36; *Klápště 2002*, 22). Přítomnost těchto dvou keramických tříd dokládá, že také na Jičínsku 2. polovina 13. století dochází – stejně jako na jiných místech v Čechách – k výskytu nových prvků nezávisle na hranicích jednotlivých regionálních tradic (*Klápště 1998*, 155). Tento poznatek není vzhledem k torzovitosti poznání keramické produkce časového horizontu v daném regionu bez významu. Nové prvky se ovšem co do početnosti nemohly běžné domácí produkci rovnat a – jak ukazují nálezy z prostoru města Jičina – ani kolem roku 1300 se tato situace nezměnila.⁵

Do 13. století lze podle všeho zařadit i dvě nejmarkantněji zastoupené třídy SM 05 a SM 07, k nimž náleží také dochované celé nádoby a jejich torza. Pro prvně jmenovanou postrádáme prozatím v daném regionu průkazné analogie. Výraznější zakulacení svrchních partií výdutě, okrajová profilace i výzdoba svazkem rytých horizontálních linií upomínají u některých fragmentů morfologicky na hrnce z lokality Sekanka (*Richter 1982*, obr. 85/1; *Čiháková 2001*, 102–103).

Zboží třídy SM 05 vykazuje i další znaky, se kterými se setkáme ve zmiňovaném století. Je to například bělavý přetah. Bílá barva umocňuje v některých případech hrubší rytou výzdobu v podobě jednoduchých rýh a vlnic (*Čiháková 2001*, 102–103). Tímto způsobem je zdoben také jediný exemplář konvice (obr. 11:1), jejichž nástup ve 13. století obohacuje dosavadní tvarový inventář. Tato konvice však spíše působí jako výsledek domácí akulturace nových prvků (srov. *Klápště 1998*, obr. 4:3). Zajímavý je také její hruběji přesekávaný okraj a drobné vrypy. Prvně jmenovaný prvek nacházíme v Čechách v pokročilém 13. století (*Štefan – Varadzin 2007*, obr. 6:36, 37), druhý typ výzdoby se zdá být vázán spíše na tvary méně obvyklé, jako jsou lahve a konvice (např. *Boháčová – Špaček 2001*, obr. 8:2; *Richter – Krajíc 2001*, 157, obr. 185:13).

Barvou i strukturou keramické hmoty je třída SM 05 velice blízký také kompletní hrnec „A“ (obr. 14:2). Z morfologického hlediska je v podstatě totožný s již publikovanými nádobami ze Staré Boleslavi, které jsou (pro absenci mladších prvků) datovány ještě před polovinu 13. století (*Boháčová – Špaček 2001*, obr. 9). Autoři je řadí do skupiny H,⁶ dále členěné na dvě varianty H1 a H6, u nichž není stanoven případný vzájemný přechod (*Boháčová – Špaček 2001*, 601). Také v našem případě třída SM 05 vykazuje dvojí kvalitu, její vyspělejší variantu reprezentuje právě zmiňovaný hrnec „A“. I zde je možná následnost prozatím těžko postižitelná.

Stejně problematické je v daném regionu uchopení keramické třídy SM 07. V jakém časovém rozmezí mohlo být toto hrubé zboží produkováno, není z dosavadních nálezů zcela jasné, nicméně objevuje se prokazatelně i v dosud nejstarších souborech vrcholně středověké keramiky z města Jičina,⁷ založeného kolem roku 1300 po jeho hypotetické translaci právě z prostoru Starého Místa (*Peroutková Matějková 2010*, 31–32). Setkáme se s ním také v souborech z Turnovska, kde představuje regionální tradici s dlouhodobější tendencí (fáze 4), jejíž hranice nepřesahuje konec 13. století. Zkoumané soubory odpovídají spíše vyznívání této fáze, vyznačující se různorodou okrajovou profilací (*Klápště 2013*, 353nn). Marginálně se zlomky keramiky tohoto charakteru vyskytnou také v nálezových celcích 13. století z Prahy.⁸

ZÁVĚR

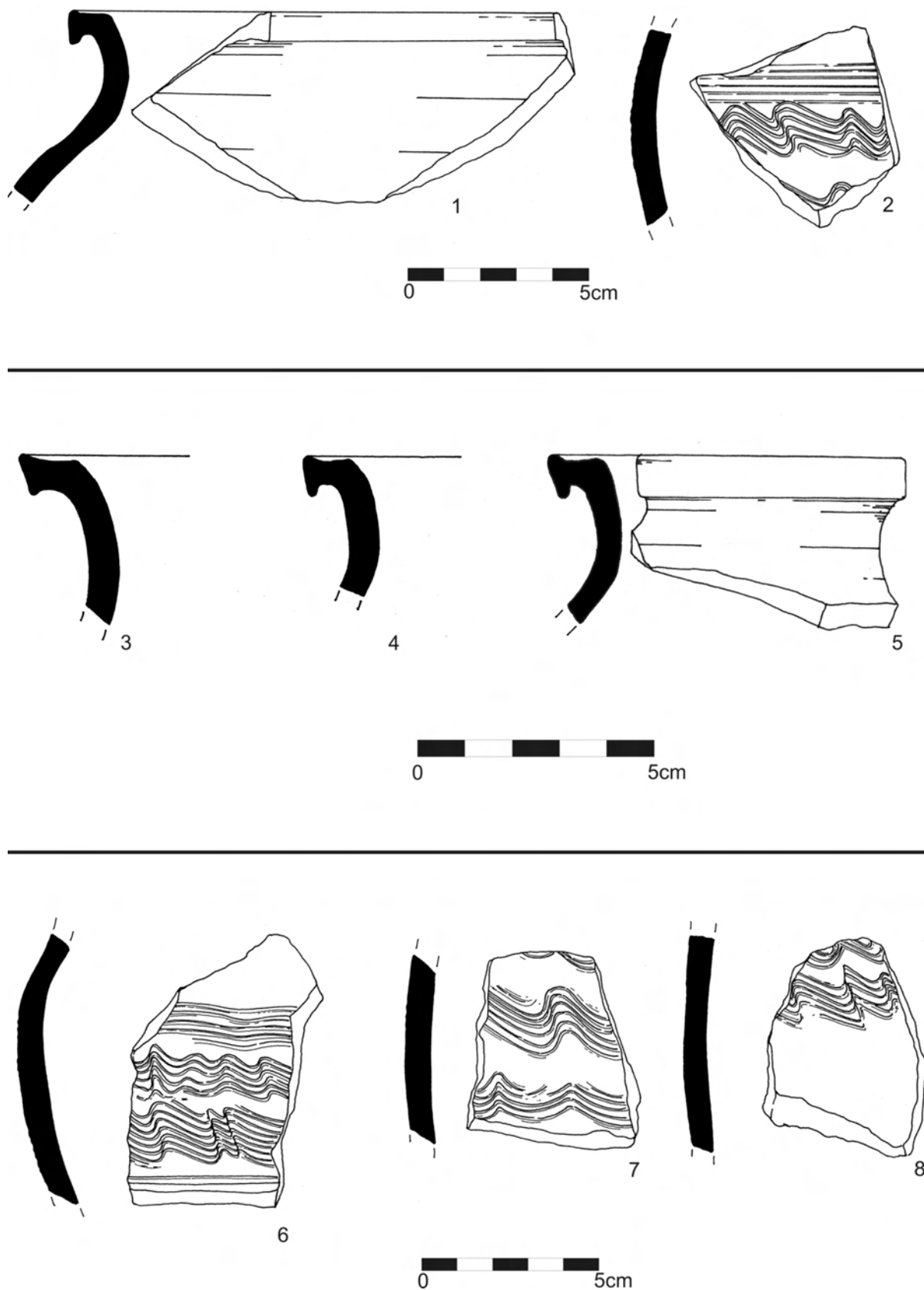
Během výzkumu v prostoru Starého Místa se podařilo získat soubor keramických zlomků a poněkud překvapivě i celých nádob z období raného až vrcholného středověku. Po makroskopickém ohledání bylo vyčleněno 7 základních keramických tříd s různou relevancí. Nejmarkantnější zastoupení měly třídy SM 01, SM 05 a SM 07. Prvně jmenovaná náleží rané středověké produkci a postupně byly v jejím rámci vyčleněny tři chronologické horizonty (A, B, C). Zbylé dvě třídy spadají do počátků vrcholného středověku, přičemž přinejmenším u SM 07 lze uvažovat o místní produkci. Současně s nimi se ve Starém Místě marginálně objevují také jednoznačně rozpoznatelné třídy SM 04 a SM 06, se kterými se setkáme po polovině 13. století na mnoha místech v Čechách. Jejich původ ale patrně nebude místní a může dokládat kontakt s cizí výrobní tradicí (podobně *Richter 1993*, 154).

⁵ Předběžná zjištění z výzkumu z roku 2012 – číslo výzkumu 03/12.

⁶ Je však třeba podotknout, že složením keramické hmoty se nádoba A blíží spíše staroboleslavské skupině E9.

⁷ Viz pozn. 5.

⁸ Výzkum NPÚ HMP č. 2010/16, sonda 209, střep inv. č. 10/16 – 20961–122.

Obr. 19. Horizont C. Mladohradištní keramika. Keramická třída SM 01 (1, 4, 6–8 – obj. 533, vr. 0–20 cm; 2, 5 – obj. 533, vr. 119). Kresebná dokumentace Š. Trávníčková

objekt	obsah (m ³) vodorov. řezu po skrývce	max. zjištěná hloubka (cm)	druh	funkce	zánik	keramika (ks)	příměsí	intruze
501	0,456	63	jáma s plochým dnem	?	zasypáno odpadem	21	MA, KO, ST, UH, FE	
502	4,892	28	žlábek většinou se svislými stěnami a plochým nebo konvexním dnem	základový žlab pro ohrazení, žlábek na odvod srážkové vody?	?	-	MA	
503	0,153	8	oválná jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	-	MA	
504	0,034	7	oválná jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-		
505	0,288	5	oválná jáma s konvex. dnem	?	?	-		
506	2,666	100	nepravidelně oválná jáma se stupňovitým dnem	zásobní?/ odpadní jáma	zasypáno odpadem	84	MA, KO, UH, KA	
509	0,048	26	kruhová jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	1		
510	0,096	10	oválná jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	2	MA	úlomky cihel
511	0,039	4	oválná jamka s plochým dnem	kůlová jamka?	?	-		
512	0,053	38	kruh. jamka s plochým dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	2		
513	0,145	18	oválná jáma s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-		
514	0,030	5	kruhová jáma s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-		
515		-		geologický vrt	zasypáno	-		
516	0,050	15	kruhová jáma s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	-	MA	
517	0,255	50	nepravidelně oválná jáma s plochým dnem	?	zaplněno kultur. vrstvou	-	MA	
518	1,493	33	oválná jáma s konkávním dnem	?	zaplněno kultur. vrstvou	-	MA	
519	0,179	15	kruhová jáma s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	-	MA	
520	0,049	12	kruhová jáma s konvex. dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	-		
521	0,320	55	jamka s plochým dnem	sloupová jáma?	?	-		
522	0,134	9	jamka s konkávním dnem nebo původně dvojice jamek	? /dvojice kůlových jamek?	zaplněno kultur. vrstvou	-	UH	malé. úl. cihel
525	1,580	62	nepravidelná jáma s plochým stupňovitým dnem	?	zaplněno kultur. vrstvou	23	MA, KO, UH	
526	0,026	6	oválná jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-		-
527	0,051	27	kruhová jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-		-
528	0,046	14	kruhová jamka s konvex. dnem	kůlová jamka?	?	-	UH	-
529	0,075	15	oválná jamka s konvex. dnem	?	?	-	-	-
530	0,059	22	oválná jamka s plochým dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	1	MA	-
531	0,064	7	kruh. jamka s plochým dnem	kůlová jamka?	zaplněno kultur. vrstvou	1	-	-
532	4,750	64	nepravidelně. ovál. jáma s ploch. dnem	?/odpadní jáma	zasypáno odpadem	144	MA, KO, UH, ST, KA	-
533	10,485	138	nepravidelně oválná jáma se stupňovitým dnem	?/odpadní jáma	zasypáno odpadem	320	MA, KO, UH, ST, KA	
534	0,113	15	oválná jamka s konvex. dnem	sloupová jamka?	?	-	-	-
535	0,170	12	oválná jamka s plochým dnem	sloupová jamka?	?	-	-	-
536			liniový výkop	výkop pro vodovod	zasypáno	-	-	-
537			liniový výkop	výkop pro vodovod	zasypáno	-	-	-
538	0,279	10	oválná jáma s plochým dnem	odpadní jáma - skelet telete	zasypáno	-	KO	-

Tab. 1. Staré Místo. Seznam objektů a jejich základní charakteristika

Další zjištěné keramické třídy SM 02 a SM 03 patří mezi ty, jejichž vymezení nebylo zcela jednoznačné a jeho oprávněnost potvrdí až další získané soubory. Z tohoto důvodu také nijak významně nepřispívají k datování objektů. Co do charakteru materiálu lze dohledat analogie pro třídu SM 03 – ojedinělé zlomky totožné keramické hmoty pocházejí z Prahy, ze souborů datovaných do 13. století.⁹ Tato keramika

⁹ Výzkum NPÚ HMP č. 2010/16, sonda 209, střep inv. č. 10/16 – 20961 (4× atypický zlomek). Překvapivě tedy pochází ze stejné vrstvy jako analogický zlomek třídy SM 07 (viz pozn. 8).

byla v prostoru Starého Místa získána již dříve při povrchovém sběru spolu s raně středověkými zlomky (*Peroutková Matějková 2009*, obr. 2 zcela vpravo nahoře). Relikt hřebenové výzdoby (*obr. 10:3,4*) u dvou zlomků SM 02 by mohl svědčit ještě o starohradištním stáří této třídy (srov. *Bubeník 1995*, 139, obr. 8:18)

Následná komparace materiálu s již publikovanými nálezovými celky umožnila vytvořit si rámcovou představu o průběhu osídlení Starého Místa ve středověku. První náznaky lze vysledovat snad již v průběhu starší doby hradištní. Zcela prokazatelně pak můžeme konstatovat intenzivnější sídlení od střední doby hradištní a dále na počátku vrcholného středověku. Otázku, zda toto osídlení bylo kontinuální, tzn. bez přerušení od 8. do 13. století, nelze zatím přesvědčivě zodpovědět. Nejintenzivnější se na základě nálezů jeví zhruba v 9.–10. století a v pokročilém 13. století. Zpracováváný keramický soubor také potvrdil a rozšířil již dříve získané poznatky, neboť jeho obsah se shoduje se staršími nálezy ze Starého Místa, získanými pouze na základě povrchových sběrů.

Objekty, z nichž pochází většina získaného materiálu, se nepodařilo jednoznačně funkčně interpretovat. Jejich zánik datujeme v souladu s nejmladšími prvky do 2. poloviny 13. století. Tuto domněnku se zdá dotvrzovat i přítomnost celých nádob spadajících do uvedeného století. Jak se do výplní těchto jam dostala raně středověká keramika, nelze prozatím uspokojivě vysvětlit. Zčásti se však jedná o relativně velké zlomky, tudíž lze předpokládat, že k zasypání objektů mohla být použita zemina těžená z jiných, již dříve zaniklých objektů. S přihlédnutím k historické interpretaci, která Starému Místu přisuzuje funkci primárního sídliště před založením města Jičína, se nabízí úvaha o zániku těchto objektů právě v souvislosti s uvažovanou translací. Charakter nálezů (celé nádoby) a nakonec i stratigrafické poměry naznačují náhlý zánik všech velkých objektů (532, 533 a 506). Tuto úvahu podporují také jednolitě výplně u objektu č. 525, 532. Zasypání sídlištních objektů v krátkém časovém intervalu ale pochopitelně nemůžeme považovat za jednoznačné potvrzení historických hypotéz. Nelze totiž vyloučit, že se jedná o zcela běžnou situaci, vzniklou způsobem nakládání s odpadem.

PRAMENY A LITERATURA

- Boháčová, I. – Špaček, L. 2001*: Soubor keramiky z počátků vrcholného středověku ze Staré Boleslavi, *Archeologie ve středních Čechách* 5, 599–621.
- Břeň, D. – Kašpar, V. – Vařeka, P. 1995*: K problematice počítačového zpracování středověké keramiky (Databáze KLASIFIK), *Archeologické fórum* 4, 36–41.
- Bubeník, J. 1995*: K opevnění vrchu Rubínu u Podbořan (osada Dolánky, obec Podbořany, okres Louny) v době hradištní, *Archeologické rozhledy* 47, 128–151.
- Bubeník, J. 1998*: Ein Beitrag zur Erkenntnis des Ključover Horizontes, *Památky archeologické* 89, 230–266.
- Draganová, J. 1978*: Kolonizační prvky v keramice 12. a 13. století ve střední Evropě. Rukopis diplomové práce. Ulož. na ÚPRAV FF UK. Praha.
- Čech, P. – Lutovský, M. 1992*: Švédské šance v pravěku a rané době dějinné, *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 5, 13–37.
- Čiháková, J. 2001*: Svědectví střepů 1 – středověká keramika z Petřína. In: Zavřel J. a kol., *Pražský vrch Petřín*. Praha–Litomyšl, 98–106.
- Kalferst, J. – Profantová, N. 1999*: Nové poznatky o hradišti Kal, okr. Jičín, *Archeologie ve středních Čechách* 3, 293–335.
- Klápště, J. 1998*: Die Anfänge der jüngeren mittelalterlichen Keramik in Böhmen als kulturhistorisches Problem, *Archeologické rozhledy* 50, 138–158.
- Klápště, J. a kol. 2002*: Archeologie středověkého domu v Mostě (čp. 226). *Mediaevalia archaeologica* 4. Praha.
- Klápště, J. 2013*: Počátky Markvarticů a jejich sídelní souvislosti v Pojizeří, *Archeologické rozhledy* 65, 319–370.
- Kovačiková, L. 2014*: Archeozoologická analýza nálezů ze Starého Místa u Jičína, *Archeologie ve středních Čechách* 18, 351–355.
- Novák, J. 2014*: Antrakologická a makrozbytková analýza vrcholně středověkých objektů ze Starého Místa u Jičína, *Archeologie ve středních Čechách* 18, 357–361.
- Novák, R. 2012*: Nálezková zpráva z výzkumu 2012–43 ve Starém Místě (okr. Jičín). Nepubl. zpráva uložená v Regionálním muzeu a galerii v Jičíně. Jičín.
- Pavůl, I. 1971*: Pražská keramika 12. a 13. století. *Præhistorica* 4. Praha.
- Peroutková Matějková, K. 2009*: Nové interpretace k dějinám Jičína, *Z Českého ráje a Podkrkonoší* 22, 9–20.
- Peroutková Matějková, K. 2010*: Založení Jičína. In: Francek, J. (ed.), *Dějiny Jičína*. Praha, 26–38.

- Peška, M. – Procházka, R. 2007: Základní rysy vývoje brněnské keramiky ve 12.–13./14. století, *Přehled výzkumů* 48, 143–299.
- Princová-Justová, J. 2004: Sídliště ze 7. až počátku 9. století v poloze „Staré Badry“ u Opolánek, okr. Nymburk. Výsledky výzkumu v letech 1965–1966 a 1969–1973, *Památky archeologické* 95, 107–174.
- Profantová, N. 1996: Slovanské osídlení hradiště Bohnice-Zámka a jeho zázemí, *Archaeologica Pragensia* 12, 65–140.
- Rice, P. M. 2005: *Pottery Analyses. A Sourcebook*. London.
- Richter, M. 1982: Hradištko u Davle. Městečko ostrovského kláštera. Praha.
- Richter, M. 1993: Hrnčířská pec ze Starého Mýta (k otázce počátků vrcholně středověké keramiky). In: *Mediaevalia Archaeologica Bohemica* 1993. *Památky archeologické – Supplementum* 2. Praha, 145–157.
- Richter, M. – Smetánka, Z. 1958: Zur Datierung und Problematik der Anfänge der rotbemalten Keramik in Böhmen. In: *Epitymbion Roman Haken*. Praha, 86–91.
- Richter, J. – Krajíc, R. 2001: Sezimovo Ústí: archeologie středověkého poddanského městečka 2. Levobřežní předměstí – archeologický výzkum 1962–1988. Praha.
- Rzeźnik, P. 1995: Ceramika naczyniowa z Ostrowa Tumskiego we Wrocławiu w X–XI wieku. *Prace Komisji Archeologicznej. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk*, Tom 14. Poznań.
- Rzeźnik, P. – Stoksik, H. 2004: Silesian Graphittonkeramik of the 12th–13th centuries in the light of specialist analyses of vessels from Racibórz, *Archeologické rozhledy* 56, 321–342.
- Smetana, J. 1989: K problému translací českých měst ve 13. a 14. století. Terminologie, třídění, kód středověkých předmětů, *Archaeologia historica* 14, 95–107.
- Štefan, I. – Varadzin, L. 2007: Raně středověká podhradní osada v Pšovce u Mělníka. Příspěvek k datování mladohradištní keramiky středočeského Polabí, *Archeologické rozhledy* 59, 116–129.
- Ulrychová, E. 2001: Archeologické nálezy získané muzeem v Jičíně v roce 2000, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 27, 3–8.
- Ulrychová, E. 2004: Přírůstky do archeologické sbírky muzea v Jičíně v roce 2003, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 30, 3–11.
- Ulrychová, E. 2006a: Osídlení Jičínska v časně slovanském a starohradištním období, *Archeologie ve středních Čechách* 10, 763–775.
- Ulrychová, E. 2006b: Nález starohradištní keramiky ve Střevači, *Zpravodaj muzea v Hradci Králové* 32, 114–116.
- Varadzin, L. 2004: Značky na dnech středověkých nádob, *Studia Mediaevalia Pragensia* 5, 165–199.
- Vařeka, P. 1998: Proměny keramické produkce vrcholného a pozdního středověku v Čechách, *Archeologické rozhledy* 50, 123–137.
- Zeman, J. – Buchvaldek, M. 1967: Sídlištní nálezy ze starší doby hradištní ve Vřesníku, *Památky archeologické* 58, 545–562.

A POTTERY ASSEMBLAGE FROM THE EARLY AND HIGH MIDDLE AGES FROM STARÉ MÍSTO, JIČÍN DISTRICT

In 2012, during an excavation at Staré Místo, an assemblage of ceramic material was recovered which is datable to the period from the early to the beginnings of the high Middle Ages. The village, which is located less than 4 km from the town of Jičín, had been considered as a location where a human settlement could have been expected, mainly thanks to sporadic finds made in the past. In the excavated area (Fig. 2), there were unearthened several features, however, without any closer determination. The greatest amount of ceramic material was discovered in three large features – nos. 506 (Fig. 3), 532 (Fig. 4) and 533 (Fig. 4 a 5). 609 potsherds, four whole vessels and two large fragments were recovered in total. The most suitable method for processing the ceramic material seemed to be the use of pottery classes which were only classified based on macroscopic observations. The next step was a comparison of the material with published assemblages within the wider territory of Bohemia.

During the processing, it turned out that the SM 01 class, which had originally been thought to be significant for early medieval pottery, included three chronologically different horizons spanning over the period between the end of the 7th and the 11th centuries, with a possible overlap into the following century. When trying to date the features themselves, it is especially necessary to take into account the very latest elements. With regard to them, it is possible to state that the backfilling of the features took place after the middle of the 13th century at the earliest. The question, whether the detected settlement was continuous, cannot be answered convincingly yet. Based on the finds, it seems to have been most intensive roughly in the 9th–10th centuries and in the advanced 13th century.

It was not possible to deduce the functions of the features which yielded most of the recovered material. Their destruction may have taken place in the second half of the 13th century. So far the question of how early medieval pottery ended up in these features cannot be answered satisfactorily. It also includes relatively large fragments and it is therefore reasonable to suppose that soil from other, earlier abandoned features, could have been used for backfilling. With regard to the historical interpretation, which considers Staré Místo as the original settlement preceding the foundation of the town of Jičín, there is a hypothesis that the destruction of these features could have been connected with the supposed re-settlement.

Fig. 1. Staré Místo, Jičín Distric. Location of the excavation area

Fig. 2. Drawing of the excavation showing the test pits and ground plans of detected features

Fig. 3.–8. Ground plans and cross sections of features

Fig. 9. Photographic documentation of the surface of potsherds from the identified pottery classes

Fig. 10.–19. Pottery from the features

KRISTÝNA MATĚJKOVÁ
JASELSKÁ 434/28, 160 00 PRAHA 6
matejkovakristyna@seznam.cz

RADEK NOVÁK
REGIONÁLNÍ MUZEUM A GALERIE V JIČÍNĚ, VALDŠTEJNOVO NÁMĚSTÍ 1, 506 01 JIČÍN
novak@muzeumhry.cz